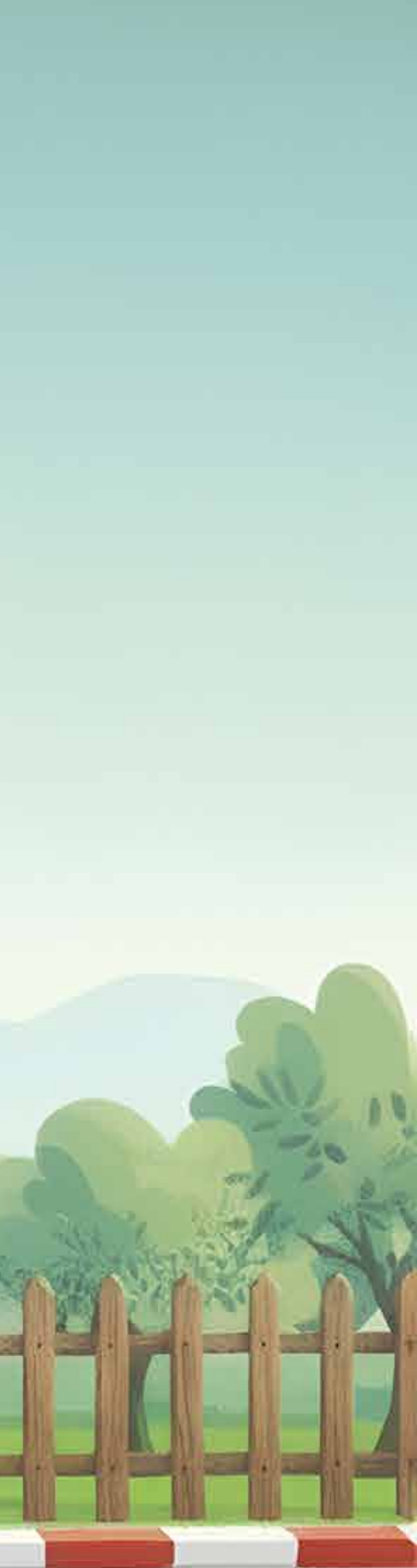

Kesfet Antalya

Çocuk Hakları ve Çevre Hakları
Odaklı Şehir Rotaları

**Çocuk Hakları ve Çevre Hakları
Odaklı Şehir Rotaları**

www.kizcocuklarinadestek.org

Kız Çocuklarına Destek Derneği

Doğuyaka Mah. 1219 Sokak No:9
Abdullah Sevimçok Sivil Toplum Merkezi
A Blok Zemin Kat İç Kapı No:1 Muratpaşa/Antalya

www.kizcocuklarinadestek.org

- ✉ bilgi@kizcocuklarinadestek.org
- f Kız Çocuklarına Destek Derneği
- ✖ @kizlaradestek
- in kizcocuklarinadestek
- o Kız Çocuklarına Destek Derneği

Çocuk Hakları Danışmanı: **Ayşe Beyazova**

Çevre Hakları Danışmanı: **Pınar Kınıklı**

Yayına Hazırlayan: **Hasan Altunok**

Grafik Tasarım ve Uygulama: **Özlem Çandır, Can Baskın**

Bu çalışmanın tüm hakları saklıdır.

Çoğaltılması ile ilgili tüm yazışmalar telif hakkı sahibiyle yapılmalıdır.

Bu doküman Sabancı Vakfı Hibe Programı kapsamında hazırlanmıştır. Bu belgenin içeriğinden sadece Kız Çocuklarına Destek Derneği sorumludur ve bu içerik herhangi bir şekilde Sabancı Vakfı'nın görüşü veya tutumunu yansıtmaz.

SABANCI VAKFI

Hibe Programı ile desteklenmiştir.

İçindekiler

Giriş	4
Çocuk Hakları ve Çocuklarla Çalışmaya Giriş	8
Çocuk Haklarını Ekoloji Rotalarıyla Keşfetme Yolculuğu	10
Çocuklarla Rotaları Uygulamaya Hazırlanırken Kolaylaştırıcıya Notlar	15
Rota 1 Dokuma Park	16
1. Durak: Zeytin Bahçesi	22
2. Durak: Portakal Bahçesi	26
3. Durak: Nostaljik Araç Müzesi	30
4. Durak: Çocuk Hakları Sokağı	34
Rota 2 Dokuma Park Botanik Bahçesi	38
1. Durak: Tıbbi ve Aromatik Bahçe	44
2. Durak: Kaya Bahçesi ve Sarnıç	48
3. Durak: Japon Bahçesi	52
4. Durak: Biyolojik Çeşitlilik ve Dokuma'nın Büyülü Ağaçları	52
Rota 3 Kepez Kent Ormanı	60
1. Durak: Çamların Altındaki Dünya	66
2. Durak: Beton ve Yeşil Arasındaki Çizgi	70
3. Durak: Sınırlar, Özgürlük, Saygı ve Biyoçeşitlilik	74
4. Durak: Doğanın Döngüsü ve Geri Dönüşümün Gücü	78

Bu yayın, Sabancı Vakfı tarafından desteklenen Keşfet Antalya Projesi kapsamında; 10-11 yaş grubu çocukların sağlıklı bir çevrede yaşama haklarını kentsel mekanlar üzerinden deneyimlemelerine, ekolojik okuryazarlık kazanmalarına ve hak temelli bir çevre bilinci geliştirmelerine yönelik etkileşimli bir keşif ve farkındalık rehberi olarak hazırlanmıştır.

Kız Çocuklarına Destek Derneği Hakkında

Kız Çocuklarına Destek Derneği, kız çocukların eşit fırsatlara sahip olmaları ve potansiyellerini en üst düzeyde gerçekleştirebilmeleri için toplumsal farkındalık oluşturmayı, paydaşlar arası işbirlikleri kurmayı ve kız çocukları destekleyen bir ekosistemi güçlendirmeyi hedefliyor. Kız Çocuklarına Destek Derneği olarak, bu alanda faaliyet gösteren bir kurum olmanın ötesinde, farklı paydaşları kız çocukları gündemlerine alması için teşvik eden çalışmalar yürütüyoruz. Böylece kız çocukları destekleyen bir ekosistemi güçlendirerek, paydaşlar arası işbirlikleri ve ağlar kuruyoruz. 'Beraber büyüme' ilkesiyle kız çocuklar için daha etkili çalışmalar gerçekleştirmeyi hedefliyoruz.

Sabancı Vakfı Hakkında

Sabancı Vakfı, yaklaşık 20 yıldır hibe programlarıyla sivil toplumun güçlenmesine ve toplumsal gelişime katkı sunan çalışmaları desteklemektedir. Bu süre boyunca Türkiye'nin 81 ilinde 267 proje hayata geçirilmiştir. Bu birikim sayesinde Vakıf sivil toplumun ihtiyaçlarını ve toplumdaki değişimi birlikte deneyimleme imkânı elde etmiş; kalıcı etkiyi, proje çıktılarının ötesinde, güvene dayalı iç birlikleriyle mümkün gören yaklaşımını pekiştirmiştir.

Kepez Belediyesi Hakkında

Kepez Belediyesi, Kepez ilçesinde yerel yönetim hizmetlerini yürüten; kent yaşamının niteliğini artırmaya, kamusal alanları geliştirmeye ve sosyal-kültürel yaşamı desteklemeye yönelik çalışmalar gerçekleştiren bir kamu kurumudur. Çevre, park-bahçe ve sürdürülebilir kentleşme odaklı uygulamalarının yanı sıra, çocuklar ve gençlere yönelik sosyal destek ve katılımı güçlendiren faaliyetler yürütür. Keşfet Antalya Projesi kapsamında Kepez Belediyesi, yerel düzeyde iç birliği ve kolaylaştırıcılık sağlayarak çocukların kenti güvenli, erişilebilir ve öğretilici biçimde deneyimlemesine katkı sunan paydaşlarımızdandır.

Proje Hakkında

"Keşfet Antalya: Çocuk Hakları ve Çevre Rotaları", çocuk hakları ile çevre bilinci arasındaki kopmaz bağı görünür kılmak ve çocukların kentle kurdukları ilişkiyi güçlendirmek amacıyla yenilikçi bir öğrenme ve farkındalık aracı olarak geliştirilmiştir.

Günümüzde iklim krizi, hızlı kentleşme ve ekosistem kaybı gibi küresel sorunlar tüm yaşamı etkilerken, bu süreçlerden en derin ve kalıcı şekilde etkilenen kesim çocuklardır. Çocuklar; sağlıklı bir çevrede büyüme, güvenli oyun alanlarına erişim, temiz su ve gıda hakkı ile karar alma süreçlerine katılım gibi temel hakları bakımından orantısız risklerle karşı karşıyadır. Bu nedenle hazırlanan rotalar, yalnızca birer gezi güzergâhı değil; çocukların haklarını savunabildiği, çevresel adaleti tartıştığı ve doğayla bağ kurarak öğrendiği uygulamalı bir eğitim modeli niteliği taşımaktadır.

Bu rotalar ve rehber kitapçıklar aracılığıyla:

Çocukların "sağlıklı bir çevrede yaşama hakkını" kentsel mekanlar üzerinden görünür kılmayı,

Eğitmenleri, sivil toplum profesyonellerini ve bakım verenleri, çocuk odaklı çevre eğitimi konusunda güçlendirmeyi,

Ekolojik okuryazarlık ve hak temelli yaklaşım, çocukların günlük yaşam pratiklerinin bir parçası haline getirmeyi,

Katılımcı ve deneyimsel öğrenme yöntemleriyle, yerel ölçekte uygulanabilir özgün bir "çevre ve çocuk hakları eğitimi" modeli sunmayı hedefliyoruz.

Çocuk Hakları Çerçevesi ve İlkeleri

1989 yılında kabul edilen ve Türkiye'nin 1990 yılında taraf olduğu **Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi (ÇHS)**, çocuk haklarına ilişkin uluslararası standartları belirleyen temel metindir. Sözleşme; çocukların yaşama, gelişme, korunma ve katılım haklarını bütüncül bir çerçevede ele alır. Bu yaklaşım, çocukların yalnızca korunması gereken bireyler değil, aynı zamanda **hak sahibi ve toplumsal süreçlere katılabilen bireyler** olduğunu kabul eder.

ÇHS'nin temel ilkeleri; **ayrımcılığın önlenmesi, çocuğun yüksek yararının gözetilmesi, yaşama ve gelişme hakkının güvence altına alınması ile çocuk katılımıdır**. Her çocuğun sağlıklı, güvenli ve destekleyici bir ortamda gelişme hakkı vardır ve bu hak, fiziksel olduğu kadar zihinsel, duygusal ve sosyal gelişimi de kapsar. Hiçbir çocuk; cinsiyet, dil, din, etnik köken, engellilik ya da sosyal statü gibi nedenlerle ayrımcılığa uğratılamaz. Çocuklarla ilgili tüm karar ve uygulamalarda çocuğun yüksek yararı temel alınmalı; aile, eğitim, sağlık ve adalet dâhil tüm alanlarda çocukların ihtiyaçları önceliklendirilmelidir.

Bu yaklaşımın önemli bir boyutunu çocuk katılımı oluşturur. Çocuklar, kendilerini ilgilendiren konularda görüşlerini ifade etme ve bu görüşlerin dikkate alınmasını isteme hakkına sahiptir. Çocuk katılımı, çocukların yalnızca dinlenmesini değil; **karar süreçlerine anlamlı ve etkili biçimde dâhil edilmesini** ifade eder. Roger Hart'ın Katılım Merdiveni modeli, katılımın göstermelik düzeylerden gerçek ve etki yaratan katılıma doğru ilerleyen aşamalarını tanımlar. Laura Lundy ise çocuk katılımını; çocuklara güvenli bir alan sunulması, görüşlerini ifade edebilmeleri, bu görüşlerin duyulması ve karar süreçlerinde etkili olması olmak üzere dört temel boyutta ele alır. Bu çerçevede çocuk katılımı, çocukların kendilerine dair süreçlerde söz sahibi olduğu, katkılarının değer gördüğü ve fark yarattığı bir yaklaşımı ifade eder.

Çocuklarla Güvenli ve Destekleyici İletişim

Hak temelli yaklaşım doğrultusunda çocuklarla kurulan iletişimde **saygılı, açık ve yargılayıcı olmayan bir dil** esastır. Çocukların söylediklerini ciddiye almak ve görüşlerine değer verildiğini hissettirmek, güven ilişkisinin temelini oluşturur. Zorlayıcı ya da yönlendirici olmayan sorularla çocukların kendi duygu ve düşüncelerini ifade etmeleri desteklenebilir. Oyun, resim, hikâye anlatımı ve drama gibi yaşa uygun yöntemler ise çocukların kendilerini daha rahat ve özgür biçimde ifade etmelerine alan açar.

Bu iletişimin önemli bir bileşeni **etkin dinlemedir**. Etkin dinleme; çocuğun sözünü kesmeden, dikkatle ve uygun beden diliyle dinlemeyi, kısa geri bildirimlerle anlaşıldığını hissettirmeyi içerir. Göz teması, çocuğun dinlendiğini ve önemsendiğini hissetmesine katkı sağlar; ancak bu temas her çocuğun yaşı, ihtiyacı ve duygusal durumu gözetilerek kurulmalıdır. Bazı çocuklar için doğrudan göz teması rahatsız edici olabileceğinden, iletişim biçiminin çocuğa göre uyarlanması önemlidir.

Çocuk Hakları ve Çocuklarla Çalışmaya Giriş

Çocukluk, Çocuk Hakları ve Hak Temelli Yaklaşım

Çocukluk, evrensel bir olgu gibi görünse de tarihsel ve kültürel olarak farklı biçimlerde tanımlanmıştır. Tarih boyunca çocuklar kimi zaman küçük yetişkinler olarak algılanmış, kimi zaman ise korunması gereken kırılgan bireyler olarak ele alınmıştır. Günümüzdeki çocukluk anlayışı, özellikle 19. yüzyıldan itibaren gelişen çocuk koruma yaklaşımları, çocuk merkezli eğitim ve çocuk hakları anlayışlarıyla şekillenmiştir. Kültürler arasında çocuklara atfedilen roller de değişkenlik gösterir. Bu nedenle çocuklarla çalışırken **tek tip bir çocuk algısından kaçınmak**, her çocuğun farklı koşullara, deneyimlere ve ihtiyaçlara sahip bir birey olduğunu gözetmek önemlidir.

1989 tarihli ve Türkiye'nin de taraf olduğu Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'ye göre 18 yaşına kadar her birey "çocuk" olarak tanımlanır. Türkiye'de yürürlükte olan 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu da, daha erken yaşta ergin sayılsa bile, on sekiz yaşını doldurmamış kişileri çocuk kabul eder. Çocuklarla kurulan her türlü iletişim ve çalışmada **hak temelli bir yaklaşım** temel alınır.

Hak temelli yaklaşım, çocukları yalnızca korunması ya da yardım edilmesi gereken pasif varlıklar olarak değil, **hak sahibi bireyler** olarak ele alır. Bu anlayışın temelini Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin dört temel ilkesi oluşturur: ayırım gözetmeme, çocuğun yüksek yararı, yaşama ve gelişme hakkı ile çocuk katılımı (çocuğun görüşlerine saygı). Bu ilkeler, çocukların sadece güvenliğinin sağlanmasına değil; aynı zamanda kendilerini ifade etmeye, karar süreçlerine katılmaya ve potansiyellerini gerçekleştirilmeye ihtiyaçları olduğunu vurgular.

Bu nedenle çocuklarla hak temelli çalışmak, çocukların deneyimlerini ve bakış açılarını ciddiye almak; onların yapabilirliklerini ve katkılarını görünür kılmak demektir. Çocuklar da yetişkinler gibi kendi yaşamlarına dair bilgi üretebilen, söz hakkı olan ve süreçlere dahil edilmesi gereken bireylerdir.

Çocuklar farklı gelişimsel evrelerden geçerek büyürler. Genel olarak çocukluk; bebeklik (0-2), erken çocukluk (2-6), orta çocukluk (6-11) ve ergenlik (11-18) dönemleri olarak ele alınır. Her evre, çocuğun ihtiyaçlarını, öğrenme biçimlerini ve dünyayla kurduğu ilişkiyi farklılaştırır. Bu kitapta yer alan rotalar, ilkokul 3. ve 4. sınıftaki çocuklara yönelik tasarlanmıştır. Rotaların planlanmasında çocukların hem yaşlarına özgü gelişimsel özellikleri hem de bireysel farklılıkları gözetilmiştir.

6-11 yaş aralığında çocuklar fiziksel becerilerini geliştirir, kurallı oyunlara yönelir ve mantıklı düşünme ile akademik becerilerde ilerlerken; arkadaşlık ilişkileri, özgüven ve sorumluluk duygusu da güçlenir. 11 yaş ve sonrasında ise fiziksel ve duygusal değişimler belirginleşir, soyut düşünme becerileri gelişir ve çocuklar daha bağımsız kararlar almaya başlar. Rotalarda çocuklarla yapılacak çalışmaların bu gelişimsel özellikler dikkate alınarak planlanması, öğrenmeyi, katılımı ve çocukların doğayla kurduğu bağı daha anlamlı ve etkili hâle getirir.

İletişimde "**ben dili**" kullanmak, duyguları suçlayıcı olmadan ifade etmeyi sağlar ve karşılıklı anlayışı güçlendirir. Benzer biçimde empati göstermek, çocuğun yaşadığı duyguyu çözmeye çalışmaktan ziyade, o duygunun varlığına saygı duyarak yanında durmayı ifade eder. Bu yaklaşım, çocuğun yalnız olmadığını ve kabul edildiğini hissetmesine katkı sunar.

Çocuklarla çalışırken **çocuk dostu geribildirim** vermek de hak temelli yaklaşımın önemli bir parçasıdır. Geribildirim, çocuğun görüş ve katkılarının fark edildiğini göstermenin yanı sıra, katılım hakkını somut biçimde hayata geçirir. Teşekkür etmek, paylaşılan düşüncelerle ne yapılacağını açıklamak ve sürece nasıl yansıtacağını belirtmek bu sürecin temel unsurlarıdır. Yargılayıcı olmayan, teşvik edici ve açıklayıcı geribildirimler çocukların ifade becerilerini ve özgüvenlerini güçlendirirken, yürütülen çalışmaların niteliğini de artırır.

Çocuk Haklarını Ekoloji Rotalarıyla Keşfetme Yolculuğu

Doğayı Anlamak: Ekoloji, Ekosistem ve Biyoçeşitlilik

Ekoloji; insanlar, hayvanlar, bitkiler ve mikroorganizmalar gibi canlılarla su, hava, toprak ve güneş ışığı gibi cansız unsurların birbiriyle kurduğu ilişkileri inceleyen bilim alanıdır. Çocuklar için ekoloji, doğanın büyük bir "**arkadaş grubu**" olarak düşünülmesiyle anlatılabilir. Bu grupta her canlının ve unsurun bir rolü vardır ve herkes birbirine destek olur. Örneğin arılar çiçekleri tozlaştırır, böylece bitkiler meyve verebilir.

Canlılar ve cansız unsurların birlikte oluşturduğu bu yapılar **ekosistem** olarak adlandırılır. Ormanlar, göller ya da kentler birer ekosistemdir. Bir ekosistem, büyük bir mahalle gibidir: Hayvanlar, bitkiler, böcekler ve mikroorganizmalar bu mahallede birlikte yaşar; su, hava, toprak ve güneş ışığı da bu yaşamın ayrılmaz parçalarıdır. Ekosistemlerde canlıların farklı rolleri vardır. Bitkiler üretici olarak besin üretir, hayvanlar ve insanlar tüketici olarak bu besinlerle beslenir, mantarlar ve bakteriler ise ayrıştırıcı olarak doğaya geri dönüşü sağlar. Örneğin bir ormanda ağaçlar besin üretir, kuşlar tohum taşır ve böceklerle beslenir, toprak ve su tüm canlılara yaşam alanı sunar, mantarlar ise ölü yaprakları parçalayarak toprağı besler.

Biyoçeşitlilik, dünyadaki tüm canlı türlerinin ve onların yaşam alanlarının çeşitliliğini ifade eder. Bir bölgede ne kadar çok farklı canlı varsa, o bölgenin biyoçeşitliliği de o kadar zengindir. Çocuklar için biyoçeşitlilik, doğanın milyonlarca yıl boyunca oluşturduğu büyük ve renkli bir arkadaş grubu gibidir. Kelebeklerden ağaçlara, balıklardan görünmeyen mikroorganizmalara kadar her canlı bu grubun bir parçasıdır. Canlı çeşitliliği, doğayı daha güçlü ve dengeli kılar. Arıların çiçekleri tozlaştırması, ağaçların havayı temizlemesi, kurbağaların böcekleri dengede tutması bunun örnekleridir. İnsanlar da besin, su ve hava gibi temel ihtiyaçlar için doğaya bağlıdır.

Çevre, etrafımızdaki tüm canlı ve cansız unsurları kapsar: ağaçlar, hayvanlar, nehirler, gökyüzü kadar evlerimiz, okullarımız ve parklar da çevrenin parçasıdır. Çocuklar için çevre, kocaman bir oyun parkı olarak düşünülebilir. Bu parkta doğa ve insanların kullandığı alanlar bir aradadır. Ancak **çevre sorunları** bu dengeyi bozabilir. Kirlilik, ormanların azalması ve iklim değişikliği gibi sorunlar, doğadaki tüm canlıların yaşamını zorlaştırır.

Çevreyi korumak ise doğayı ve yaşam alanlarını sağlıklı tutmak için yaptığımız tüm eylemleri kapsar. Çocuklara çevre koruma, doğayı büyük bir ev gibi düşünerek anlatılabilir. Bu evde hep birlikte yaşarız ve onu temiz, güvenli ve yaşanabilir tutmak bizim sorumluluğumuzdur. Çöpleri ayrıştırmak, suyu dikkatli kullanmak, ağaç dikmek ve plastik kullanımını azaltmak, çevreyi korumak için atılabilecek basit ama etkili adımlardır. **Doğaya iyi bakmak**, dünyayla dostça bir ilişki kurmak ve geleceği birlikte korumak anlamına gelir.

Çocuklar ve Doğa Yoluyla Öğrenme

Çocukların öğrenme süreçleri; gelişimsel özellikleri, bireysel deneyimleri ve çevreleriyle kurdukları etkileşimler doğrultusunda şekillenir. Öğrenme yalnızca bilgi edinmek değil; çocuğun **merak etmesi, keşfetmesi, deneyimlemesi ve anlamlandırması** ile gerçekleşen çok boyutlu bir süreçtir. Bu nedenle çocuklar için öğrenme ortamlarının **esnek, katılımcı ve deneyime dayalı** olması önemlidir. Doğa, bu özellikleri bir arada sunan güçlü bir öğrenme alanıdır.

Doğa yoluyla öğrenme, çocukların duyarlarını kullanarak çevrelerini keşfetmelerini, doğayla bağ kurmalarını ve çevresel farkındalık geliştirmelerini sağlar. Doğal ortamlar; çocukların bilişsel, duygusal, sosyal ve fiziksel gelişimlerini bütüncül biçimde destekler. Çocuklar doğada hareket eder, gözlemler yapar, sorular sorar ve deneyimleri üzerinden öğrenir. Bu süreçte **aktif katılım** ve merak duygusunun desteklenmesi, öğrenmenin kalıcılığını artırır.

Doğa temelli öğrenme yaklaşımları, farklı kuramsal çerçevelerle desteklenmektedir:

Deneyimsel öğrenme (David Kolb): Öğrenme, doğrudan yaşantı yoluyla gerçekleşir. Doğa, çocukların **deneyim–düşünme–genelleme–uygulama** döngüsünü yaşayabildiği canlı bir öğrenme ortamıdır.

Keşif temelli öğrenme (Jerome Bruner): Çocuklar bilgiyi hazır almak yerine **soru sorarak, araştırarak ve keşfederek** öğrenir. Doğa, merakı harekete geçiren esnek bir alan sunar.

Ekolojik sistem yaklaşımı (Urie Bronfenbrenner): Çocuğun gelişimi, içinde bulunduğu çevresel sistemlerle birlikte ele alınır. Doğa, bu sistemlerin ayrılmaz bir parçasıdır.

Doğa yoluyla öğrenme; formel, formel olmayan ve enformel öğrenmenin iç içe geçtiği zengin bir alan yaratır. Özellikle okul dışı doğa deneyimleri, çocukların yalnızca bilgi edinmesini değil, aynı zamanda **eleştirel düşünme ve problem çözme, yaratıcılık ve merak, iletişim, işbirliği ve sorumluluk alma, kendini ifade etme ve özgüven** becerilerini geliştirmesini destekler:

Doğayla kurulan **duygusal bağ**, çocukların çevreye karşı sorumluluk ve aidiyet duygusunu güçlendirir. Çevresel süreçleri doğrudan gözlemleyen çocuklar, çevre sorunlarını daha somut biçimde kavrar ve sürdürülebilir davranışlar geliştirmeye başlar. Doğada geçirilen zaman, çocukların fiziksel sağlıklarını ve motor becerilerini desteklerken stresin azalmasına ve psikolojik iyi oluşlarının güçlenmesine de katkı sağlar.

Bu yönleriyle doğa yoluyla öğrenme, çocukları pasif alıcılar olarak değil; öğrenme sürecinin **aktif öznesi** olarak ele alan güçlü bir yaklaşımdır. Ekoloji rotaları, çocukların bilgiyi yaşantıya dönüştürdüğü, katılım gösterdiği ve çevreyle sorumluluk temelli bir bağ kurduğu anlamlı öğrenme deneyimleri sunar.

Çocuk Hakları Perspektifinden Ekoloji Rotaları

Çocuklarla ekoloji rotalarını keşfetmek, çocukların hem ekolojik bilgi ve farkındalıklarını artırır hem de ekolojik haklarını doğrudan deneyimlemelerine olanak tanır. Bu süreç, çocukların çevreyle kurdukları ilişkiyi güçlendirirken haklarını aktif biçimde kullanmalarını destekler. Çocuk hakları ile çevre hakları, özellikle sağlıklı bir çevrede yaşama ve katılım hakları bağlamında birbiriyle yakından ilişkilidir. Çevresel sorunlar çocukların yaşam kalitesini ve gelişimini doğrudan etkilediğinden, çevrenin korunması aynı zamanda çocuk haklarının korunması anlamına gelir. Ekoloji rotaları, bu kesişimi somutlaştıran uygulamalardır; çocuklar bu rotalar aracılığıyla hem çevre bilinci geliştirir hem de haklarını yaşayarak öğrenir.

Ekoloji rotaları, çocukların eğitim hakkını destekleyen zengin ve etkileşimli öğrenme ortamları sunar. Doğa içinde gerçekleşen öğrenme süreçleri, bilgiyi soyut düzeyden çıkararak deneyim yoluyla pekiştirir. Bu sayede çocuklar çevre ve ekoloji konularında bilinçlenirken eleştirel düşünme, problem çözme, işbirliği ve sorumluluk alma gibi becerilerini de geliştirir. Aynı zamanda çocukların öğrenme süreçlerine aktif katılımı ve kendilerini ifade etmeleri desteklenir.

Çocukların sağlıklı bir çevrede yaşama hakkı, doğal alanlarda geçirilen zamanla daha görünür ve anlamlı hâle gelir. Doğayla temas, çocukların fiziksel ve ruhsal iyi oluşunu desteklerken çevrenin korunmasına dair sorumluluk bilincinin gelişmesine katkı sunar. Bu deneyimler, çocukların çevresel adalet ve sürdürülebilirlik kavramlarını erken yaşta içselleştirmelerini sağlar. Rotalar aynı zamanda çocukların görüşlerini ifade edebilecekleri güvenli alanlar yaratır; çocuklar çevreye dair deneyimlerini paylaşabilir, sorunlara ilişkin düşüncelerini dile getirebilir ve çözüm önerileri geliştirebilir. Bu süreç, çocuk katılımını güçlendirerek çocukların karar alma mekanizmalarına dahil olmasını teşvik eder.

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi tarafından yayımlanan **İklim Değişikliği Odağında Çocuk Hakları ve Çevre Hakkında Genel Yorum No.26 (2021)**, çocuk hakları ile iklim krizi arasındaki ilişkiyi açık biçimde ortaya koyar. Bu yorumda; çocukların iklim değişikliği ve çevresel riskler konusunda bilinçlenmesi için eğitim ve farkındalık programlarının yaygınlaştırılması, çevresel konularda bilgi ve becerilerinin güçlendirilmesi, iklim politikalarının oluşturulması ve uygulanmasında çocukların gerçek ve etkili katılımının sağlanması gerektiği vurgulanır. İklim değişikliğinin çocukların yaşam, sağlık, gelişim ve eğitim haklarını ciddi biçimde tehdit ettiği belirtilirken, devletlerin acil ve etkili önlemler alması, dezavantajlı çocuk gruplarının özel ihtiyaçlarını gözetmesi ve eşitsizliklerin derinleşmesini önlemesi gerektiğinin altı çizilir. Genel Yorum, çocukların ve gençlerin iklim krizine karşı savunuculuk yapmalarını desteklerken, çocuk katılımının sembolik değil, karar süreçlerinde karşılığı olan bir katılım olması gerektiğini vurgular. Bu belge, iklim politikalarının çocuk hakları perspektifiyle uyumlu hâle getirilmesi için önemli bir rehber niteliğindedir. Konuya ilişkin ayrıntılı bilgiye UNICEF'in internet sitesi üzerinden ulaşılabilir.

Hak temelli yaklaşım, çocuklarla yürütülen ekoloji temelli çalışmaların temelini oluşturur. Çocukların doğayla kurduğu ilişki, onların hem duygusal hem de bilişsel gelişimleri açısından önemli bir rol oynar. Bu nedenle doğa gözlemleri, ekosistem farkındalığı ve doğayla bağ kurmayı amaçlayan tüm etkinliklerde Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin temel ilkeleri—**ayrım gözetmeme, çocuğun yüksek yararı, yaşama ve gelişme hakkı ile görüşlerine saygı**—esas alınmalıdır. Etkinlikler çocukların katılımıyla şekillenmeli; tüm çocuklar için erişilebilir, güvenli ve destekleyici alanlar yaratılmalı; çocukların ifade hakları ve yapabilirlikleri güçlendirilmelidir. Her durumda öncelik, çocuğun yararına verilmelidir.

Çocukların doğaya yönelik merakları, soruları ve gözlemleri desteklenmeli; deneyimlerini özgürce aktarabilecekleri yaratıcı araçlara yer verilmelidir. Doğa günlükleri, hikâye haritaları, fotoğraf panoları, çocukların hazırladığı mini doğa rehberleri ya da bilgi tabelaları gibi araçlar, çocukların gözlem yapmalarını, öğrendiklerini paylaşmalarını ve doğayla kişisel bağ kurmalarını kolaylaştırır. Bu araçların çocuklarla birlikte tasarlanması, katılım ilkesinin somut biçimde hayata geçirilmesini sağlar.

Ekoloji temelli çalışmalarda dikkat edilmesi gereken önemli konulardan biri de **ekofobi riskidir**. Doğa tahribatı ve iklim krizi gibi konularla yoğun biçimde karşılaşan çocuklarda zamanla umutsuzluk, suçluluk ya da çaresizlik duyguları gelişebilir. Bu nedenle çalışmaların umut ve güçlenme duygusunu besleyecek biçimde kurgulanması önemlidir.

Aşağıdaki yaklaşımlar bu süreci destekler:

- Çözüm yollarına odaklanan, umut merkezli bir dil kullanmak,
- Tohum ekimi, geri dönüşüm, kuş gözlemi gibi **doğrudan ve olumlu deneyimlere** yer vermek,
- Suçlayıcı ya da karamsar anlatımlardan kaçınmak,
- Çocukların kendi çözüm fikirlerini geliştirebilecekleri alanlar açmak,
- Endişelerin paylaşılabileceği güvenli ortamlar oluşturmak.

Ekofobiye duyarlı biçimde tasarlanan çalışmalar, çocukların doğaya olan ilgisini zayıflatmak yerine güçlendirir. Aynı zamanda çocukların umutlu, çözüm üreten ve katılımcı bireyler olarak gelişmelerini destekler.

Çocuklarla Rotaları Uygulamaya Hazırlanırken Kolaylaştırıcıya Notlar

Doğada gerçekleştirilen etkinlikler, çocukların sağlıklı gelişimini ve yaşam boyu öğrenme becerilerini destekleyen güçlü deneyimler sunar. Bu etkinlikleri planlarken, çocukların **katılımını, merakını ve doğayla kurdukları bağı** güçlendirecek bir yaklaşımı benimseyin. Hazırlık sürecinden itibaren çocukların bireysel farklılıklarını, ihtiyaçlarını ve gelişim düzeylerini gözetin; **güvenliği, erişilebilirliği ve kapsayıcılığı** her zaman öncelikte tutun.

Kolaylaştırıcı olarak rolünüz, çocukları sürece hak temelli bir yaklaşımla dahil etmek; onların fikirlerini ifade edebilecekleri, kendilerini güvende hissedecekleri alanlar yaratmaktır. Yaratıcı düşünmeyi, gözlem yapmayı ve sorumluluk almayı destekleyen; çocukların duygu ve görüşlerine değer veren, katılımı görünür kılan bir tutum benimsediğinizde, doğada geçirilen zaman çocuklar için yalnızca bir gezi değil, **kalıcı ve dönüştürücü bir öğrenme deneyimine dönüşür.**

Bu rehber, Antalya'daki doğal, kültürel ve kentsel alanları keşfetmenizi sağlarken; aynı zamanda bir **öğrenme, deneyimleme ve savunuculuk aracı** olarak tasarlanmıştır. Rotaları uygulamadan önce Kız Çocuklarına Destek Derneği internet sitesinde yer alan **Çocuk Güvenliği Politika Belgesini** okuyun.

Etkinlik Başlangıcı: Grup ve Katılım

Etkinliğin başında çocuklarla tanışın, kuralları birlikte oluşturun ve herkesin söz hakkı olduğunu hissettiren bir ortam kurun. Ayrımcı olmayan, toplumsal cinsiyet eşitliğini ve farklılıkları gözetilen bir iletişim dili kullanın. Katılımı teşvik edin; ancak hiçbir çocuğu konuşmaya ya da belirli bir biçimde katılmaya zorlamayın. Sessiz kalan çocukların da grubun doğal bir parçası olduğunu kabul edin ve **sözlü olmayan ifade yollarına** alan açın.

Doğada Öğrenme ve Uygulama Süreci

Çocukların öğrenme biçimlerinin farklılık gösterdiğini unutmayın. Bu nedenle bilgi aktaran bir rolden çok **rehberlik eden ve süreci destekleyen** bir konumda durun. Çocuklara anlamlandırmaları için zaman tanıyın; iletişimde açık ve esnek olun. Oyun, hikâye, drama ve yaratıcı yöntemlerle öğrenmeyi zenginleştirin. Gözlem, soru sorma ve birlikte düşünme yoluyla çocukların aktif katılımını destekleyin.

Farklı öğrenme stillerine alan açmak için büyüteç, defter, kalem gibi basit araçlardan yararlanın. Çevre ve ekoloji konularında **umut ve çözüm odaklı bir dil** kullanın; ekofobi yaratabilecek karamsar anlatımlardan kaçının. Çocukların bakış açılarını ciddiye alın, empatiyle yaklaşın ve öğrenme sürecinin öznesi olmalarını destekleyin. Özgürlük ve güvenlik arasındaki dengeyi net ve tutarlı biçimde gözetin.

Güvenlik ve Sorumluluk

Etkinlik boyunca çocukların gruptan ayrılmaması için net yönergeler verin, buluşma noktalarını önceden belirleyin. İlk yardım çantasını hazır bulundurun; çocukların sağlık durumlarını ve özel ihtiyaçlarını dikkate alın. Doğada atık bırakılmaması konusunda çocuklara örnek olun ve bu sorumluluğu görünür kılın.

Kapanış ve Geri Bildirim

Etkinliğin sonunda çocukların deneyimlerini paylaşabilecekleri açık ve güvenli bir alan açın. Duygusal ve düşünsel yansıtmayı destekleyen sorularla süreci değerlendirmelerine eşlik edin. Geri bildirim karşılıklı düşünün; siz de çocuklardan neler öğrendiğinizi paylaşın. Rota haritası, poster ya da ortak bir mesaj gibi **somut çıktılar** ile çocukların katkılarını görünür kılın. Çocukların önerilerini dikkatle dinleyin ve bu önerilerin hayata geçebileceği yolları birlikte düşünün.

Süreç Boyunca: Hak Temelli ve Yaratıcı Bir Tutum

Süreç boyunca her çocuğun sözünün değerli olduğunu hissettirin. Çocukların duygularına eşlik edin; onların yerine düşünmeyin ve konuşmayın. Etkin dinleme, destekleyici beden dili ve güçlendirici geri bildirimler kullanın. Çocuklara yaratıcılıklarını kullanabilecekleri üretim alanları sunun ve farklı ifade biçimlerine alan açın. Hakların yalnızca konuşulduğu değil, **gerçekten yaşandığı** bir ortam yaratmayı hedefleyin.

Unutmayın ki, doğada geçirilen her an çocuklar için duygusal ve sosyal açıdan dönüştürücü bir deneyimdir. **Kolaylaştırıcı olarak sizin tutumunuz ve yaklaşımınız**, bu yolculuğun çocukların hafızasında bırakacağı en kalıcı izlerden biri olacaktır.

Rota 1 Dokuma Park

1. Durak

Zeytin
Bahçesi

2. Durak

Portakal
Bahçesi

3. Durak

Nostalgik
Araç
Müzesi

4. Durak

Çocuk
Hakları
Sokağı

Merhaba sevgili kolaylaştırıcı!

Bu rota, Antalya'da sizin ve çocukların ortak kararıyla gidebileceğiniz Dokuma Park'ta çocuklar için tasarlanmış bir çocuk hakları ve çevre rotasını içermektedir. Rota, çocukların iklim değişikliği, biyoçeşitlilik, temiz gıda ve gıda güvenliği, yenilenebilir enerji ve çocuk hakları konusunda bilgilenmesini sağlar. Aşağıda, her durak için çocuklara uygun anlatımlar, açık hava etkinlik önerileri ve çocuk hakları bağlantıları yer almaktadır.

Önerilen Grup:

3. ve 4. Sınıflar

Kavramlar:

Ekosistem, biyoçeşitlilik, iklim değişikliği, kuraklık, damla sulama, yenilenebilir enerji, fosil yakıtlar, çevre hakkı, kuşaklar arası adalet, yerel üretim, temiz gıda, gıda güvenliği, pestisit, karbon ayak izi, katılım hakkı, ayrımcılıktan korunma, yaşama ve gelişme hakkı, çocuğun öncelikli yararı.

Kazanımlar:

- Doğanın canlı ve cansız varlıklardan oluşan bir bütün olduğunu fark eder.
- Zeytin ve portakal bahçeleri üzerinden biyoçeşitlilik, ekosistem ve doğal denge kavramlarını tanır.
- Temiz gıda ve gıda güvenliğinin ne anlama geldiğini öğrenir.
- Pestisitlerin ve yanlış tarım uygulamalarının doğa ve sağlık üzerindeki etkilerini fark eder.
- Kuraklık, su kullanımı ve iklim değişikliği arasındaki ilişkiyi anlar.
- Ulaşım ve teknoloji tercihlerinin karbon ayak iziyle bağlantısını kavrar.
- Yenilenebilir enerji kaynaklarını tanır ve neden önemli olduklarını öğrenir.
- Çocuk haklarının doğuştan geldiğini ve herkese eşit olduğunu fark eder.
- Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin temel ilkelerini tanır.
- Katılım hakkının ne olduğunu ve kendi yaşamında nasıl kullanılabileceğini öğrenir.
- Temiz ve sağlıklı bir çevrede yaşamamanın bir hak olduğunu içselleştirir.
- Çocukların çevre ve kentle ilgili kararlarda söz söyleme hakkı olduğunu fark eder.
- Çocuk meclislerinin ne işe yaradığını ve neden önemli olduğunu öğrenir.

YOLA ÇIKMADAN ÖNCE

- Dokuma Park rotasında kullanacağınız tüm materyalleri önceden hazırlayın. Kelime oyunları için A5 kâğıtlar ve kalemleri, gözlem ve oyunlar için yer işaretlemede kullanabileceğiniz materyalleri ve süre takibi için gerekli araçları yanınıza alın.
- Çocuklara Dokuma Park'ın geçmişte bir fabrika alanı olduğunu, bugün ise çocukların, gençlerin ve kentlilerin kullanımına açık bir kamusal alan olarak düzenlendiğini önceden anlatın. Rotanın bir gezi olduğu kadar birlikte öğrenme ve keşif süreci olduğunu vurgulayın.
- Çocukların rahat hareket edebilmesi için uygun ayakkabı ve kıyafet giymeleri gerektiğini hatırlatın. Hava koşullarına göre şapka, güneş koruyucu ve su matarası getirmelerini isteyin.
- Gezi boyunca grup halinde hareket edileceğini, birbirinden uzaklaşmayacağını ve belirlenen alanların dışına çıkmayacağını çocuklarla önceden konuşun.
- Parktaki ağaçlara, bitkilere, canlılara ve müze alanlarına zarar verilmemesi gerektiğini hatırlatın; doğaya ve kamusal alana saygı konusunda birlikte kurallar belirleyin.
- Etkinlikler boyunca çocuklara hazır bilgiler vermek yerine, gözlem yapmalarına, soru sormalarına ve düşüncelerini paylaşmalarına alan açacağınızı çocuklara açıklayın.
- Rota süresini çocukların dikkat ve ihtiyaçlarına göre esnek biçimde planlayın. Oyun, dinlenme ve sohbet zamanlarını dengeli şekilde kurgulayın.
- Her durakta çocukların neler fark ettiklerini ve nasıl hissettiklerini paylaşabilecekleri kısa değerlendirme anları için zaman ayırmayı planlayın.

ROTA ADIMLARI

Planlama:

Dokuma Park Rotası için Hazırlık

Amaç:

Çocukların Dokuma Park hakkında ön bilgilerle hayal güçlerini birleştirerek parkta karşılaşabilecekleri unsurlar üzerine düşünmeleri; şehirde çocuk ve gençlerin kullanımına açık ve yapılandırılmış bir yeşil alan olan DokumaPark ile ilişkilerini haklar perspektifinden anlamlandırmaları hedeflenir.

Süre:

10 dakika

Çocuklara birlikte gerçek bir kent parkına geziye çıkacağınızı söyleyin. Ardından grupça düşüncelerini sağlayacak şu soruları yöneltin:

**"Dokuma Park'a daha önce gittiniz mi?
Bu parkta çocuk ve gençler için neler var? "**

Daha önce parka gitmiş olan çocukların paylaşımlarını alın, aşağıdaki gibi bilgilerle bu paylaşımları destekleyin. Daha önce parka gitmiş olan çocuklar bulunmasa bile sizin parkı çocuklara kısaca tanıtmamız ve heyecan uyandırmanız için aşağıdaki bilgiler yeterlidir.

"Merhaba çocuklar! Dokuma Park eskiden koca makinelerin gürültüyle çalıştığı, pamuğun ipliğe dönüştüğü dev bir fabrikaydı. Şimdi ise kuşların, ağaçların ve bizlerin özgürce dolaştığı bir kamusal alan. Yani burası artık kimseye ait değil, hepimize ait! Eski binaları yıkmak yerine onları koruyarak parka dönüştürdük. Buna 'dönüşüm' diyoruz. Bu parkı gezerken doğayı, suyu ve geleceğimizi korumayı öğreneceğiz. Rotamız 4 duraktan oluşuyor: Zeytin Bahçesi, Portakal Bahçesi, Otomobil Müzesi ve Çocuk Hakları Sokağı. Parka gittiğimizde her durakta eğlenceli bilgiler öğreneceksiniz. Ama şimdi hep beraber bu gezi için küçük bir hazırlık yapalım."

**"Bu parkta olmak sizce sizin hangi haklarınızı kullanmanızı sağlar?
Mesela oyun, keşfetme, dinlenme, düşünme gibi..."**

Çocukların çocuklar ve gençler için oluşturulmuş bir kamusal alan olan Dokuma Park'a dair meraklarını ve hayallerini rahatça ifade edebilecekleri açık bir ortam kurun. Cevaplarını dinleyin, özetleyin ve farklı bakış açılarını görünür kılın.

Son olarak, çocuklara Dokuma Park hakkında kısa bir bilgilendirme yapın: Hangi malzemeleri yanlarında getirmeleri gerektiğini, kıyafetlerinin nasıl olması gerektiğini ve yeşil alanlara saygı göstermenin önemini vurgulayın. Şimdi Dokuma Park gezisi için hazırsınız.

**Dokuma Park
Rota 1**

**1. Durak
Zeytin Bahçesi**

**4. Durak
Çocuk Hakları Sokağı**

**Antalya
Bilim Merkezi**

**Açık Hava
Müzesi**

Giriş

**Cemil Meriç
Kütüphanesi**

**Botanik
Bahçesi**

**2. Durak
Portakal Bahçesi**

**Orman
Kütüphanesi**

**3. Durak
Nostalji Araç Müzesi**

Zeytin Bahçesi

Önerilen Alan
Cemil Meriç Kütüphanesi'nin
yanındaki zeytin bahçesi

Amaç
Çocukların zeytin ağacının uzun yaşam süresini fark etmesi, kuşaklar arası adalet kavramını somutlaştırması ve geçmiş-bugün-gelecek bağlantısı kurması.

Zeytin bahçelerinin sadece ağaçlardan oluşmadığını, birçok canlıya yaşam alanı sunduğunu fark etmesi.

Süre
15-20 dakika

Zeytin bahçesinde toplanın, çocuklara ilk durağın Zeytin Bahçesi olduğunu söyleyin. Çocuklara burada zamanda küçük bir yolculuk yapacaklarını, yüzlerce hatta binlerce yıldır ayakta duran zeytin ağaçlarıyla tanışacaklarını anlatın. Geçmişten bugüne, bugünden geleceğe uzanan bir hikâyeyi birlikte düşüneceklerini söyleyerek etkinliğe giriş yapın. **Çocukları zeytin ağaçlarının yakınına yarım daire şeklinde toplayın.** Çocuklara zeytin ağaçlarına dair aşağıdaki bilgileri verin.

"Burada asırlık zeytin ağaçları var!

Zeytin ağacı dünyanın en eski ve en özel ağaçlarından biri. Binlerce yıl yaşayabilir, az suya ihtiyaç duyar ve toprağı korur. Erozyonu önler, yani toprak kaymasını engeller. Zeytinler hem yenir hem yağ yapılır, sağlıklı beslenmemizin en temel yapı taşıdır.

Burası çok özel bir yer. Bakın etrafınıza: Kocaman, yaşlı zeytin ağaçları var. Bazı zeytin ağaçları binlerce yıl yaşayabiliyor!

3000-4000 yaşında bile olabiliyor!

Yani, piramitler inşa edilirken veya eski uygarlıklar yaşarken bu ağaçlar zaten büyüyormuş. Zeytin ağaçları yaklaşık 6000-8000 yıl önce Akdeniz bölgesinde evcilleştirildi. Yani insanların bakıp büyüttüğü, meyvesinden yararlanmayı öğrendiği ağaçlar haline geldi. İlk olarak Ortadoğu'da (bugünkü Suriye, Filistin civarı) başladı. Sonra Fenikeliler, Yunanlılar ve Romalılar sayesinde bütün Akdeniz'e yayıldı: İspanya, İtalya, Yunanistan, Türkiye... Eski insanlar zeytinyağıyla yemek pişirir, lambalarda yakar, vücutlarına sürer, hatta sporcular ödül olarak zeytin çelengi takardı (Olimpiyatlar gibi!). Kuraklık zamanında zeytin ağaçları dayanıklıdır, fazla su istemez. Bu yüzden Antalya gibi sıcak yerlerde iyi yetişir.

Daha sonra en yaşlı görünen zeytin ağacını işaret ederek şunu söyleyin:

"Bu ağacı düşünelim. Sizce bu ağaç kaç yaşında olabilir?"

Tahminleri aldıktan sonra şu bilgiyi paylaşabilirsiniz: Normal ağaçlarda yaş tespiti genellikle gövdedeki yıllık halkalar sayılarak yapılır, çünkü her yıl bir halka oluşur. Zeytin ağacında ise halkalar düzensiz olduğu için saymak zor olabilir. Bu yüzden zeytinlerde bilim insanları bazen Karbon-14 testi gibi özel yöntemler kullanarak ağacın yaşını tahmin ederler.

Ardından kısa bir hikâyeye anlatın:

"Bu ağaç konuşabilseydi, belki şunları anlatırdı: Dedelerinizin dedesi çocukken buradaydım. Fabrika çalışırken buradaydım. Şimdi burası park oldu, buraya gelen çocuklar oynarken de buradayım."

Sonra çocukları 3 gruba ayırın ve her grubun aşağıdaki soru üzerine kendi arasında kısaca düşünmesini isteyin.

Geçmiş Grubu

Ağaç gençken bir gün içinde çevresinde neler görmüş olabilir?

Bugün Grubu

Ağaç bugün neler yaşıyor, görüyor?

Gelecek Grubu

100 yıl sonra bu ağaç neler yaşayabilir, görebilir?

Daha sonra her grup düşüncelerini sözlü olarak paylaşsın. Paylaşımların ardından aşağıdaki bilgileri kullanarak deneyimi sonuçlandırın: "Buna kuşaklar arası adalet diyoruz. Doğayı sadece bugün yaşayanlar için değil, bizden sonra gelecek çocuklar için de korumamız gerekir. Eğer bugün ağaçları keser, suyu boşa harcar ya da doğayı kirletirsek, yarın temiz hava ve sağlıklı yiyecekler kalmaz. Bizden önce yaşayanlar bu zeytin ağaçlarını korudu; şimdi sıra bizde."

Daha sonra çocuklara başka bir çalışma yapacaklarını söyleyin. 3 dakika boyunca zeytin bahçesindeki canlıları gözlemlenmeleri, bunun için sessiz olmaları gerekiyor. Süre bittiğinde çocukları tekrar bir araya toplayın ve sorun.

"Neler gördünüz?"

"Kimler burada yaşıyor olabilir?"

Yanıtları toparlayın ve şu bilgiyi ekleyin:

"Zeytin bahçeleri birçok canlı için ev gibidir. Kuşlar dallarında yuva yapar, arılar çiçekleri gezer, böcekler ve solucanlar toprağı besler. Buna biyoçeşitlilik diyoruz. Biyoçeşitlilik önemlidir çünkü doğadaki her canlının bir rolü vardır. Bazıları toprağı besler, bazıları bitkilerin çoğalmasını sağlar, bazıları da başka canlıların çoğalmasını kontrol eder. Bu canlılar birlikte rol alabildiğinde doğa dengede kalır."

Oyun

Meyveyi Tahmin Etmece

Portakal bahçesine gitmeden önce, zeytin bahçesinde çocukların bir sonraki durakta üzerinde konuşacakları portakal meyvesini tahmin etmesini sağlayın. Aşağıdaki özellikleri sırayla sayın. Her özelliği söyledikten sonra çocukların tahminlerini sorun. Tüm özellikleri saymadan doğru tahmin etseler de tüm özellikleri okuyun.

- Ağaçta yetişen bir meyvedir.
- Ağaçları her yıl meyve verir.
- Bağışıklık sistemini güçlendirir.
 - C vitamini deposudur.
- Doğru yetiştirildiğinde ilaçsız üretilebilir.
- En iyi Akdeniz ikliminde yetişir.

Portakal meyvesi tahmin edildikten sonra birlikte portakal bahçesine gidin.

PORTAKAL BAHÇESİ

Önerilen Alan

Portakal Bahçesinin önündeki çardak

Amaç

Çocukların portakalın üretimden sofraya yolculuğunu anlaması, yerel üretimin çevre ve gıda güvenliği açısından önemini fark etmesi.

Temiz gıdanın ne demek olduğunu öğrenilmesi

Süre

15-20 dakika

Çocuklarla aşağıdaki bilgileri paylaşın.

"Dokuma Park'ta güzel bir portakal bahçesi var! Portakal C vitamini deposu çocuklar! Antalya portakalıyla ünlüdür. Antalya, Türkiye'nin en çok portakal yetiştiren şehirlerinden biri. Özellikle Finike portakalı dünyaca ünlü, çok tatlı ve sulu! Antalya'nın sıcak güneşi ve güzel toprakları sayesinde portakallar burada en güzel şekilde yetişiyor. Şehrimizi portakalla tanıtıyoruz, çünkü o bizim gururumuz! Kışın hasta olmamak için en iyi arkadaşınız. Bir portakal yemek, vücudunuzu güçlendirir, enerjinizi artırır. Antalya portakalları temiz ve lezzetli, dalından taze taze yeniyor.

Portakal bahçeleri Antalya'da neden bu kadar fazla diye merak edecek olursak; Portakalın asıl anavatanı Çin! Oradan Portekizli denizciler sayesinde Avrupa'ya yayıldı – hatta "portakal" adı Portekiz'den geliyor! Osmanlı zamanında acı turunçlar (reçel yapılanlar) vardı, ama tatlı portakallar (yediklerimiz) daha geç geldi. Antalya'da portakal bahçeleri 1930'larda Cumhuriyet döneminde başladı. O zamanlar şehir dışında az ağaç vardı. 1936'da bilim insanları Narenciye İstasyonu kurdu (şimdiki BATEM-Batı Akdeniz Tarımsal Araştırma Enstitüsü). Onlar farklı portakal çeşitlerini getirip denedi, en iyilerini seçti. Böylece Antalya portakal cenneti oldu!"

Daha sonra çocuklara aşağıdaki soruyu sorun ve portakal ağaçlarını inceleyip yanıtlarını paylaşmalarını isteyin.

"Portakalın temiz ve güvenli bir gıda olarak üretilebilmesi için sizce neler yapılması gerekiyor?"

Çocukların yanıtlarını dinleyin. Daha sonra aşağıdaki bilgileri paylaşarak açıklayın.

"Kimyasal ilaçlar fazla kullanılırsa toprak ve su kirlenir, sağlıklı ve temiz gıda olmaz. Antalya'da yetiştirilen portakallar bu bölgeye uygun oldukları için az bakım ve ilaç isterler bu nedenle portakal bahçelerimizde temiz üretim yapılmaktadır. Temiz üretim ve gıda güvenliği önemlidir. Gıda güvenliği, yediğimiz yiyeceklerin bize zarar vermeden, temiz, sağlıklı ve güvenle yenebilir olması demektir. Yerel üreticiden portakal almak hem onları destekler hem temiz gıda yememizi sağlar."

Çocuklara, biraz önce paylaştığımız bilgilerle ilgili kısa ve eğlenceli bir kelime oyunu oynayacağınızı söyleyin.

Oyun

Saklı Kelimeyi (Cümleyi) Bul!

"Bazı çiftçilerin kullandığı kimyasal ilaçlar için özel bir kelime var. Bu kelimeyi şimdi birlikte bir oyunla bulacağız." diyerek oyunu tanıttın.

Daha önceden hazırladığınız **PESTİSİT** kelimesinin harflerini, her biri A5 boyutunda bir kâğıda tek tek yazın. Bu kâğıtları oyuna katılmak isteyen gönüllü çocuklara dağıtın. Her çocuk elindeki kâğıdı iki eliyle, herkesin rahatça görebileceği şekilde tutsun.

Diğer çocuklardan, harfleri tutan arkadaşlarının yerlerini değiştirerek doğru kelimeyi oluşturmalarını isteyin. Amaç, verilen süre içinde **PESTİSİT** kelimesini doğru sırayla dizmektir.

Oyun için çocuklara 1 dakika süre verin. Süre azalırken heyecanı artırmak için geri sayımı sesli yapabilirsiniz. Gerekirse süreyi biraz uzatabilirsiniz.

Eğer grup kalabalıksa veya oyunu zorlaştırmak isterseniz, "**PESTİSİTLERE DİKKAT!**" gibi daha uzun bir kelime ya da kelime grubu kullanarak oyunu tekrar oynatabilirsiniz.

Oyunun sonunda çocuklara şunu hatırlatın:

"Pestisitler, yani kimyasal ilaçlar, fazla kullanılırsa doğaya ve sağlığımıza zarar verebilir. Bu yüzden üreticilerin pestisit kullanımına çok dikkat etmesi gerekir. Böylece yediğimiz gıdalar daha temiz ve güvenli olur."

Daha sonra aşağıdaki soruyu çocuklara sorun:

"Portakal ağaçları bizim için çok değerli ama onları yetiştirmek için çok fazla su gerekiyor. Dünyadaki su gittikçe azaldığı için bu konuda önlem olarak ne yapabiliriz?"

Çocukların yanıtlarını dinleyin ve aşağıdaki bilgileri onlarla paylaşın.

"İklim değişikliğine dikkat! Hava ısınıyor, yağmur az yağıyor, kuraklık artıyor. Portakallar susuz kalıyor, büyümesi yavaşlıyor. 2024'te Türkiye'de sıcak ve kuraklık yüzünden portakal üretimi %30 azaldı. Portakal ağaçları çok su ister, ama bunun için yapabileceğimiz şeyler de var. Bunun için çözüm: Damla sulama! Borulardan damla damla su veriyoruz, böylece suyumuz boşa gitmiyor. Antalya'da çiftçiler bunu kullanıyor, suyun yarısını kurtarıyoruz! Bu yüzden damla sulama gibi akıllı yöntemler kullanmalıyız ki su boşa gitmesin."

Bu durakta yapılacakları aşağıdaki bilgileri de paylaşarak tamamlayın ve bir sonraki durağa doğru yönelin.

"Antalya'da portakal yetiştiren amcalar ve teyzeler var, onlar yerel üretici! Onlardan direkt almak en iyi yöntem. Portakallar taze taze geliyor, yol kısa olduğu için daha az benzin harcıyor ve böylece çevre korumaya katkımız oluyor. Pazarlarda veya bahçeden almak hem ucuz hem eğlenceli!"

NOSTALJİK ARAÇ MÜZESİ

Önerilen Alan
Nostaljik Araç Müzesi

Amaç
Çocukların ulaşım ve teknolojinin iklim değişimini nasıl etkilediğini ve bu etkilerin karbon ayak iziyle nasıl ilişkili olduğunu fark etmesi; doğayla uyumlu ve dengeli seçimlerin önemini anlaması.

Süre
30 dakika

Çocuklarla birlikte Nostaljik Araç Müzesi'nin önüne gelin.

"Merhaba çocuklar! Dokuma Park'taki Nostaljik Araç Müzesi'ne geldik! Şimdi çok eski arabalar göreceksiniz. Parlak kaportalar, büyük farlar, nostaljik detaylar... Geçmişteki araçları görünce "Vay be, dedelerimiz bunlarla mı geziyordu?" diyeceksiniz!

Çocuklara müzeyi gezerken belli yerlerde duracağınızı ve bilgiler vereceğinizi ve müzeden çıktuktan sonra da bahçede birlikte bir oyun oynayacağınızı söyleyin. Müzeyi gezmeye sağ bölümde bulunan nostaljik araçların bulunduğu alandan başlayın ve bu alanda aşağıdaki bilgileri paylaşın.

Çocukların soruları olursa yanıtlayın.

Bu nostaljik araçlar benzin veya dizel yakıt yakıyor. Benzin yerin altından çıkarılır, buna fosil yakıt denir. Fosil yakıt yakıldığında duman ve gazlar çıkar. Bu gazları egzozdan çıkan dumandır. Bu duman karbondioksit (CO₂) ve diğer zararlı gazlar salıyor. Bu da karbon ayak izimizi artırır. Karbon ayak izi yaptığımız her şeyin (araba kullanmak, elektrik harcamak, ihtiyacımızdan fazla ürün almak gibi) doğadaki olumsuz etkisidir. Ne kadar çok yakıt kullanırsak, bu iz o kadar büyür. Her araç dünyayı biraz daha ısıtıyor, iklimi değiştiriyor. Ayak izi büyüdükçe doğa daha çok zorlanıyor. Hava kirleniyor, kuraklık artıyor, portakal bahçelerimiz susuz kalıyor! Ayrıca bu fosil yakıtlar bir gün gelip tükenecek. Peki, teknoloji yerinde sayar mı? Hayır!

Müze içindeki bir sonraki duraklama ve bilgi alma noktası yenilenebilir enerjinin anlatıldığı bölüm. Bunun için müzenin diğer bölümünü sağdan başlayarak gezin. Gezinin tamamlandığı nokta "Benzin İstasyonu"nun önü olacak. Çocuklara iyi bir haber vereceğinizi teknoloji sayesinde gelişen "**yenilenebilir enerji**"nin bizi kurtardığını söyleyin. Yenilenebilir enerji türlerini tahmin etmelerini isteyin ve ardından aşağıdaki bilgileri paylaşın.

"Hiç Bitmeyen Pil: Güneş, Rüzgar ve Dalgalar" "Bugün artık mühendisler ve bilim insanları doğayı dinliyor. Doğada hiç bitmeyen, tertemiz güçler var. Nedir bunlar? Her sabah doğan **Güneş**, saçlarımızı uçuşturan **Rüzgar** ve rüzgarla suyun arkadaşlığından doğan **Dalgalar!** Biz bunlara 'Yenilenebilir Enerji' diyoruz. Yani kullandıkça bitmiyor ve doğayı kirletmiyor. Düşünün, geleceğin arabaları egzoz dumanı çıkarmayacak, tıpkı bir bitki gibi güneşten aldığı güçle sessizce gidecek.

"Artık elektrikli arabalar var. Bunlar benzin yerine elektrik kullanıyor, egzoz boruları yok – sıfır duman! Ama elektrik nereden geliyor? İşte burası önemli: Eğer elektrik yenilenebilir enerjiden geliyorsa (güneş panelleri, rüzgar türbinleri, su gücü gibi temiz kaynaklar), karbon ayak izi neredeyse sıfıra iniyor!"

Aşağıdaki bilgileri soru cevap yöntemiyle etkileşimli biçimde çocuklarla paylaşın. Soruları olursa yanıtlayın.

"Yenilenebilir enerjiyi daha yakından tanıyalım.

Güneş Enerjisi

Güneşin Sihirli Işıkları!

Güneş her gün bize bedava enerji gönderiyor – ışık ve ısı!

Nasıl çalışıyor?

Güneş panelleri (büyük parlak plakalar) evlerin çatısına konuyor. Güneş ışığı panele vurunca içindeki özel hücreler elektrik yapıyor. Bu elektrik lambaları yakıyor, telefon şarj ediyor, hatta araba bile şarj oluyor!

Avantajı: Antalya gibi güneşli yerlerde çok iyi çalışıyor. Gece için pil depoluyoruz.

Rüzgar Enerjisi

Rüzgarın Dans Eden Pervaneleri!

Rüzgar estiğinde büyük pervaneler (rüzgar türbinleri) dönüyor.

Nasıl çalışıyor? Rüzgar pervaneleri döndürüyor, bu dönme elektrik üretiyor. Pervaneler hızlı rüzgarları yakalayabilmek için çok büyük yapıyor. Futbol sahası kadar büyük!

Avantajı: Rüzgarlı yerlerde mesela deniz kenarı, dağlar en uygun yerler. Gece gündüz çalışıyor!

Dikkat: Rüzgar pervanelerini yerleştirirken kuşların göç rotalarını üzerine inşa etmiyoruz.

Dalga Enerjisi

Denizin ürettiği süper enerji!

Denizdeki dalgalar (şap şap vuran su) aslında kocaman bir güç deposu! O dalgalar elektrik yapıyor, tıpkı bir oyuncak arabanın pili gibi ama hiç bitmiyor!

Nasıl çalışıyor?

Dalga geliyor. Denizde yüzen büyük şamandıra (top gibi) zıplıyor. Zıpladıkça bir makineyi döndürüyor. Makine elektrik üretiyor. Evlerde ışık yanıyor, televizyon açılıyor! Başka bir şekilde: Dalga kıyıya vurunca hava sıkışıyor. Sıkışan hava ısıklık gibi bir boruyu döndürüyor. Elektrik çıkıyor!

Avantajı: Dalgalar her gün geliyor, hiç bitmiyor! Duman çıkarmıyor, hava kirlenmiyor. Dünyayı ısıtmıyor, bahçelerimiz mutlu kalıyor!

Yenilenebilir Enerji

Neden Bu Kadar Önemli?

-İklim değişikliğini yavaşlatıyor: Fosil yakıtlar dünyayı ısıtıyor, yenilenebilir enerji ısıtmıyor.

-Hava temiz kalıyor: Duman yok, tüm canlılar rahat nefes alıyor.

-Para tasarrufu: Güneş veya rüzgar bedava, uzun vadede elektrik faturası düşüyor.

-Geleceğimiz için: Siz büyüdüğünüzde ve sonrasında da elektrik hep temiz olsun istiyoruz!"

Müzei gezdikten sonra dışarı çıkın ve uygun bir alanda çocuklarla bir oyun oynayın.

Oyun

Doğayla Dost mu, Doğaya Zararlı mı?

Müzeyi gezdikten sonra çocuklarla birlikte dışarı çıkın ve herkesin rahatça hareket edebileceği uygun bir alan seçin. Yerde hayali bir çizgi belirleyin. Bu çizginin iki tarafı iki farklı alanı temsil etsin:

Doğayla Dost

Doğaya Zararlı

Çocuklara birazdan çeşitli örnekler söyleyeceğinizi ve her örneğe göre, bunun doğaya dost mu yoksa doğaya zarar veren bir durum mu olduğuna karar vererek uygun alana geçmeleri gerektiğini anlatın. Örnek cümleleri tek tek ve sırayla söyleyin. Her cümleden sonra çocukların alan seçmesine zaman tanıyın:

"Fosil yakıtla çalışan çok eski bir araba"

"Güneş enerjisiyle çalışan elektrikli bir araba"

"Tek kişinin arabayla çok sık yolculuk yapması"

"Bir sürü insanın birlikte otobüsle yolculuk etmesi"

"Yenilenebilir enerjiyle şarj edilen bir müze"

"Kısa mesafede arabayla gitmek"

"Bisikletle okula gitmek"

"Uzak bir ülkeden gelen, çok paketli bir ürün"

"Mahalle pazarından alınan yerel ürünler"

"Egzoz dumanı çıkaran bir araç"

"Sessizce giden, duman çıkarmayan bir araç"

Her seçimden sonra kısacık bir neden sonuç açıklaması yapın.

Örneğin:

"Bu seçenek doğaya zarar çünkü çok duman çıkarıyor."

"Bu doğayla dost çünkü daha az yakıt harcıyor."

Oyunun sonunda çocukları tekrar bir araya toplayın ve duraktaki çalışmayı şu cümleyle tamamlayın:

"Teknoloji bir araçtır. Onu nasıl kullandığımız, dünyamızın geleceğini belirler."

ÇOCUK HAKLARI SOKAĞI

Önerilen Alan
Çocuk Hakları Sokağı

Amaç
Çocukların haklarının doğuştan geldiğini,
eşit olduğunu ve korunmaları gerektiğini
fark etmesi.

Süre
30 dakika

Oyun Kim Karar Vermeli?

Çocuklarla Çocuk Hakları Sokağı'na gidin. Sokağı gezmeden önce birlikte bir oyun oynayacağınızı söyleyin.

Oyun alanında üç ayrı bölge belirleyin. Bu bölgeleri görünür şekilde adlandırın:

1. Çocuklar
2. Büyükler
3. Çocuklar ve Büyükler Birlikte

Çocuklara birazdan çeşitli durumlar söyleyeceğinizi ve her durum için kimin karar vermesi gerektiğini düşündüklerine göre ilgili alana geçmelerini isteyin. Yanlış ya da doğru olmadığını, önemli olanın düşünmek ve nedenini söylemek olduğunu hatırlatın.

Aşağıdaki maddeleri tek tek ve sırayla okuyun. Her maddeden sonra çocukların alan seçmesine zaman tanıyın:

- "Parkta hangi oyunların ve oyuncakların olacağı"
- "Okul bahçesinde hangi oyunların oynanacağı"
- "Bir parkın çocuklar için güvenli olup olmadığı"
- "Çocuk meclisinde hangi konuların konuşulacağı"
- "Bir köprü ya da binanın nasıl yapılacağı"
- "Trafik kurallarının nasıl olacağı"
- "Mahalledeki ağaçların kesilip kesilmeyeceği"
- "Bir oyun alanının yerine otopark yapılması"
- "Çevreyi korumak için hangi kuralların konacağı"
- "Okul bahçesinde ne kadar yeşil alan olacağı"
- "Şehirde bisiklet yolları yapılıp yapılmayacağı"

Her maddeden sonra çocuklara şu soruyu sorun:

"Neden bu alanı seçtiniz?"

Kısa yanıtlar almaya özen gösterin, tartışmayı uzatmadan farklı görüşlerin görünür olmasını sağlayın.

Oyun bittikten sonra aşağıdaki bilgileri kullanarak çocuklara her çocuğun katılım hakkını bulunduğunu, kendilerini ilgilendiren tüm kararlarda söz hakları bulunduğunu hatırlatın. Çocuk Hakları Sözleşmesi ve temel ilkeleriyle ilgili temel bilgileri verin.

"Dünyadaki tüm çocukların, kendilerini ilgilendiren her konuda fikirlerini söyleme hakkı vardır. Buna katılım hakkı denir. Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'ye göre; tüm çocuklar eşittir ve her çocuğun eşit hakları vardır. Katılım hakkı, ayrımcılığa uğramama hakkı, yaşama ve gelişme hakkı ve her zaman öncelikli yararının korunması hakkı temel ilkelerdir."

Oyun Hakları Bulmaca

Çocukları dört gruba ayırın. Her grubun Çocuk Hakları Sokağı'nda temel ilkelerden biriyle ilgili bir tabelayı bulmasını isteyin. Grupları göndermeden önce temel ilkeleri çocuklara kısaca açıklayın:

Katılım hakkı, seni ilgilendiren konularda fikrini söyleyebilmen ve bu fikrin büyükler tarafından dinlenmesi, dikkate alınması demektir. Bu söylediğin her şeyin yapılacağı anlamına gelmiyor ama her konuda fikrini söyleyebilirsin ve büyüklerin bu fikirlerle ilgili neler yapılabileceği ya da yapılamayacağı konusunda seni bilgilendirmesi gerekiyor.

Ayrımcılıktan korunma hakkı, her çocuğun cinsiyeti, dili, dini, nerede doğduğu ya da nasıl olduğu fark etmeden haklar bakımından eşit olduğu anlamına gelir. Hiçbir çocuğa ayrımcılık yapılamaz.

Yaşama ve gelişme hakkı, her çocuğun güvenle yaşaması, sağlıklı büyümesi, öğrenmesi, oyun oynaması ve hayallerini gerçekleştirmesi hakkıdır.

Çocuğun öncelikli yararı, bir karar alınırken önce "Bu çocuklar için iyi mi?" diye düşünülmesi ve en iyi olanın seçilmesi demektir.

Gruplara tabelaları bulmaları için 5 dakika verin. Süre sonunda her gruba hangi tabelayı seçtiklerini sorun ve hep birlikte tabelaları inceleyin. Çocuklara, bu dört temel ilkenin tüm çocuk hakları için geçerli olduğunu hatırlatın.

Çünkü eğitim, sağlık, oyun, bilgi edinme gibi herhangi bir hakkın hayata geçebilmesi için ayırım gözetmeme, katılım, çocuğun öncelikli yararı ve yaşama-gelişme ilkelerinin birlikte gözetilmesi gerekir. Bu dört ilke her bir hak için geçerli olmalıdır. Bu oyunla çocuklar hem temel ilkeleri öğrenmiş hem de Çocuk Hakları Sokağı'ndaki tüm hakları incelemiş olur.

Sokağın bitişinde çocuklara tabelaların altında yer alan **"Antalya Çocuk Hakları Komitesi'ne katılmak ister misiniz?"** sorusunu hatırlatın.

Antalya Çocuk Hakları Komitesi'ni kısaca tanıtır:

"Antalya Çocuk Hakları İl Komitesi, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın çocuk katılımını güçlendirmek için her ilde kurduğu "Çocuk Hakları Komiteleri"nin Antalya ayağıdır. 11-18 yaş arası tüm çocuk ve gençler komiteye üye olabilir.

Komitenin temel amacı:

Çocuklara Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'yi tanıtmak;

Çocukların kendilerini ilgilendiren konularda söz sahibi olmasını sağlamak (katılım hakkı);

Yerelde çocuklara yönelik sorunları, ihtiyaçları, iyi uygulamaları yetişkinlere ve kurumlara aktarmak;

Farkındalık faaliyetleri, eğitimler, kampanyalar düzenlemektir.

Üyelik ve çalışmalar hakkında bilgi almak için Antalya Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü Çocuk Hizmetleri birimiyle iletişime geçebilirsiniz."

"Antalya Çocuk Hakları Komitesi'ne katılmak isteyenler kimler?"

"Komiteye katılırsanız hangi konularda görüş belirtmek isterdiniz?"

Çocukların yanıtlarını dinleyin ve onları komiteye katılmaya teşvik edin. Aşağıdaki bilgileri paylaşarak durakla ilgili çalışmalarını tamamlayın.

"Dünyadaki her çocuğun doğuştan sahip olduğu görünmez bir kalkan vardır; buna çocuk hakları diyoruz. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne göre 18 yaşından küçük herkes çocuktur ve her çocuğun okula gitme, sağlıklı büyüme, oyun oynama ve güvende olma hakkı vardır. Çocuklar çalıştırılmaz; onların yeri okulda öğrenmek, oyun oynamak ve hayal kurmaktır. Temiz hava solumak, temiz su içmek ve parkta, ormanda güvenle oynayabilmek de çocukların hakkıdır. Tüm çocukların haklarını korumak hem devletin hem büyüklerin hem de çocukların sorumluluğudur."

Rotanın sonuna geldiniz. Son olarak çocuklara katılımları ve paylaşımları için teşekkür edin, öğrendiklerini günlük yaşamlarında da kullanabileceklerini hatırlatın ve geziyi tamamlayın.

Rota 2 Dokuma Park Botanik Bahçesi

1. Durak
Tıbbi ve
AROMATİK
BAHÇE

2. Durak
JAPON
BAHÇESİ

3. Durak
Kaya Bahçesi
ve SARNIÇ

4. Durak
Dokuma'nın
Biyolojik Çeşitlilik ve
BÜYÜLÜ AĞAÇLARI

Merhaba sevgili kolaylaştırıcı!

Bu kitapçık, Antalya'da sizin ve çocukların ortak kararıyla gidebileceğiniz Dokuma Park'taki Botanik Bahçesi için tasarlanmış bir çocuk hakları ve çevre rotasını içermektedir. Rota, çocukların doğada birlikte yaşam, biyoçeşitlilik, kapsayıcılık ve çocuk hakları konusunda bilgilенmesini sağlar. Aşağıda, her durak için çocuklara uygun anlatımlar, açık hava etkinlik önerileri ve çocuk hakları bağlantıları yer almaktadır.

Önerilen Grup:
3. ve 4. Sınıflar

Kavramlar:

Uyum (adaptasyon), kuraklık, su döngüsü, buharlaşma, yağmur, yağmur hasadı, sarnıç, iklim değişikliği, ekosistem, biyolojik çeşitlilik, endemik tür, kapsayıcılık, birlikte yaşama, saygı, eşitlik, yaşam hakkı, sağlıklı çevrede yaşama hakkı, güvende olma hakkı, kendisi olma özgürlüğü, ayırım gözetmeme ilkesi

Kazanımlar:

- Bitkilerin koku, renk ve doku gibi özelliklerini gözlemleyebilir.
- Canlıların farklı ihtiyaçları olduğunu fark eder.
- Adaptasyon (uyum) kavramını somut örneklerle açıklar.
- Su döngüsünün temel aşamalarını (buharlaştırma, bulut oluşumu, yağmur) ifade eder.
- Sıcaklık artışının su döngüsü ve yaşam üzerindeki etkisini ilişkilendirir.
- Biyolojik çeşitlilik kavramını tanımlar.
- Endemik tür kavramını açıklar.
- Ekosistemde canlılar arasındaki dengeyi fark eder.
- Farklılıkların bir zenginlik olduğunu kavrar.
- Ayrım gözetmeme ilkesini öğrenir.
- Kapsayıcılık kavramını öğrenir.
- Herkesin eşit ve değerli olduğunu bilir.
- Sağlıklı bir çevrede yaşamamanın bir hak olduğunu fark eder.
- Su ve doğal kaynakların korunmasına yönelik sorumluluk bilinci geliştirir.
- Kendi güçlü yönlerini ifade edebilir.
- Grup içinde saygılı biçimde katılım gösterir.
- Birlikte yaşama ve kapsayıcılık anlayışı geliştirir.

YOLA ÇIKMADAN ÖNCE

- Botanik bahçesindeki rota boyunca kullanacağınız materyalleri önceden hazırlayın.
 - Bitkilere zarar vermeden yapılacak gözlem ve koku etkinlikleri için uygun örnek alanları önceden belirleyin. Koparma yapılmayacağını ve yalnızca rehberli gözlem yapılacağını hatırlatın.
 - Su döngüsü oyunu için "deniz" ve "bitkiler" alanını önceden güvenli biçimde belirleyin. Zeminin kaygan ya da riskli olmadığını kontrol edin.
 - Çocuklara rotanın sadece bir eğlence gezisi değil, bir keşif ve gözlem süreci olduğunu önceden açıklayın. Gözlem yapma, dikkatli dinleme ve soru sorma davranışlarının önemli olduğunu vurgulayın.
 - Çocukların rahat hareket edebilmesi için spor ayakkabı ve rahat kıyafet giymeleri gerektiğini hatırlatın. Hava durumuna göre şapka, su matarası ve gerekirse güneş koruyucu getirmelerini isteyin.
 - Bitkilere alerjisi olan çocukları önceden öğrenin ve gerekli önlemleri planlayın. Hassasiyet durumunda alternatif katılım yolları belirleyin.
 - Gezi boyunca grup halinde hareket edileceğini, konuşurken dikkatli olunacağını ve belirlenen alanların dışına çıkmayacağını çocuklarla önceden konuşun.
 - Bitkilere, çiçeklere, böceklerle ve diğer canlılara zarar verilmemesi gerektiğini hatırlatın.
 - Kamusal alanın herkes için olduğunu ve hem haklarımızı kullanacağımızı hem de sorumluluk alacağımızı çocuklarla konuşun. Doğayı korumanın bir sorumluluk olduğunu vurgulayın.
 - Rota süresini çocukların dikkat sürelerine göre esnek planlayın. Hareketli etkinliklerle sakın gözlem anlarını dengeli biçimde kurgulayın.
 - İhtiyaç olduğunda kısa değerlendirme ve duygu paylaşımı için zaman ayırmayı planlayın. Çocukların neler fark ettiklerini, neleri merak ettiklerini ve nasıl hissettiklerini ifade etmelerine alan açın.
- * Kış aylarında (Aralık-Şubat) veya kavurucu yaz aylarında (Temmuz-Ağustos) bitkiler "hayatta kalma" moduna veya "kış uykusuna" geçtikleri için çiçekler yerine, bitkilerin gövde yapılarına ve yaprak formlarına odaklanmak daha doğru olacaktır.

ROTA ADIMLARI

Planlama:

Botanik Bahçesi Rotası için Hazırlık

Amaç:

Çocukların rota öncesinde gezinin amacı ve içeriği üzerine düşünmeleri; gezide aktif ve dikkatli katılımcı olmaya hazırlanmaları.

Süre:

10 dakika

Çocuklara birlikte Dokuma Park içinde yer alan Botanik Bahçesi rotasını gezeceğinizi söyleyin. Aşağıdaki bilgileri verin:

"Çocuklar, eskiden Dokuma Park'ta dev makineler tıkr tıkr çalışır, binlerce farklı renkteki pamuk ipliğini bir araya getirip kumaş dokurdu. Şimdi ise burası Dokuma Park içinde bir '**Botanik Bahçesi**' var, herkesin özgürce gezebileceği kamusal bir alan. Ama dokuma işi bitmedi! Sadece şekil değiştirdi.

Şimdi doğa; ağaçları, böcekleri, kuşları ve bizleri bir araya getirerek dev bir yaşam ağı, yani bir '**Ekosistem**' dokuyor. Burada her renk, her farklı canlı çok değerli. Tıpkı bir kumaşta eksik bir ipin deliğe sebep olması gibi, doğada da bir canlı eksilirse bu ağ bozulur. Buna '**Birlikte Yaşam**' diyoruz."

Çocuklara gezide dört durak bulunduğunu söyleyin.

Bir yerde kokuları keşfedeceğiz.

Bir yerde suyun yolculuğunu deneyimleyeceğiz.

Bir yerde uzak ülkelerden gelen bitkilerle tanışacağız.

Bir yerde doğanın en şaşırtıcı ağaçlarını göreceğiz.

Son olarak şu soruyu sorun:

"Bu gezide en çok neyi merak ediyorsunuz?"

Yanıtları dinleyin.

Son olarak gezi hazırlığını somutlaştırın:

Rahat kıyafet ve spor ayakkabı giymeleri gerektiğini,

Şapka ve su bulundurmanın önemli olduğunu,

Bitkilere zarar vermeden gözlem yapacaklarını,

Parkta hem keşfedeceklerini hem de koruyacaklarını vurgulayın.

"Hazırsanız, şimdi doğanın dokuduğu bu büyük yaşam ağını birlikte keşfetmeye başlayabiliriz."

Giriş

1. Durak
Tibbi ve Aromatik Bahçe

Cemil Meriç
Kütüphanesi

4. Durak
Biyolojik Çeşitlilik ve
Dokuma'nın Büyülü Ağaçları

Kesfet
Antalya

Dokuma Park
Botanik Bahçesi
Rota 2

2. Durak
Kaya Bahçesi ve Sarniç

3. Durak
Japon Bahçesi

Tıbbi ve AROMATİK BAHÇE

Kokuların ve Renklerin Dili

Önerilen Alan
Botanik Bahçesi girişindeki
Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Bahçesi

Amaç
Çocukların, bitkilerin koku, renk, doku gibi duyuşal özelliklerini fark etmesi. Her bitkinin farklı özelliklere sahip olduğunu ve bunun zenginliğini keşfetmesi. Gruptaki her çocuğun kendine özgü özellikleri bulunduğunu ve bu farklılıkların bir arada olmasının değerini fark etmesi.

Süre
15 dakika

Çocuklardan gözlerini kapatmalarını isteyin.

Lavanta, biberiye ve kekik gibi bitkilerin yapraklarını (zarar vermeden) hafifçe koklatın.

"Şimdi gözlerinizi kapatın ve derin bir nefes alın. Ne kokuyor? Biberiye mi? Kekik mi? Lavanta mı? Burası doğanın eczanesi ve mutfağı. Buradaki her bitkinin farklı bir rengi, farklı bir kokusu ve çok özel bir görevi var. Bazısı çay olur, boğazımızı iyileştirir. Bazısı arıları besler. Her bitkinin bir süper gücü var. Gelin bahçemizin süper kahramanlarıyla tanışalım."

Çocuklara bitkileri göstererek veya zarar vermeden hafifçe yapraklarına dokundurarak anlatın.

"Her bitkinin bir süper gücü var. Her birimizin olduğu gibi. Şimdi bakalım bu kokladığımız bitkilerin nasıl süper güçleri var."

Lavanta (Mor Uyku Perisi): "Bakın şu mor çiçeklere. Bu Lavanta! Çok eskiden ninelerimiz ve dedelerimiz uyumakta zorlandıklarında yastıklarının altına lavanta koyarlardı. Ayrıca elbiselerini güvelerden korumak için dolaplarına asarlardı. Onun kokusu insanı sakinleştirir ve huzur verir."

Biberiye (Hafıza Şampiyonu): "Şu iğne yapraklı, çam gibi kokan bitkiyi buldunuz mu? O bir Biberiye! Yemeklere tat verir ama asıl süper gücü zihnimizi açmasıdır. Eskiden öğrenciler ders çalışırken yakaLarına biberiye takar, kokusunu içlerine çekerlermiş. Kokusunun hafızayı güçlendirdiğine inanılmış."

Hayıt (Doğanın Dokumacısı): "Şimdi şu uzun, esnek dalları ve yıldız gibi açan mor çiçekleri olan bitkiye yakından bakın. Adı Hayıt! Burası Dokuma Park, yani eskiden ipliklerin 'dokunduğu' yer, değil mi? İşte Hayıt da doğanın kendi dokumacısıdır! Hayıtın dalları o kadar esnektir ki rüzgârda eğilir ama kırılmaz. Çok eskiden insanlar bu esnek dalları birbirine örerek, yani dokuyarak eşyalarını taşıdıkları sepetler, hatta bebeklerini uyuttukları beşikler yaparlarmış. Tohumlarını ise karabiber gibi baharat olarak kullanırlarmış."

Bu botanik bahçesi tıpkı bizim sınıfımız gibi! Hepimiz farklı görünebiliriz, farklı özelliklerimiz, yeteneklerimiz olabilir ama hepimiz aynı bahçede, aynı dünyada yaşıyoruz. Gelin hep beraber şimdi de kendi süper güçlerimiz üzerine düşünelim."

Oyun

Süper Güç

Çocukları çembere davet edin.
Her çocuğun aşağıdaki soru üzerine düşünmesini isteyin.

"Sizce sizin süper gücünüz nedir?"

Her çocuğun paylaşmasına alan açın.
Çocukların paylaşımlarını dinleyin. Zorlanan çocukları destekleyin. Geziye gelmeden önce her bir çocuk için bir süper güç düşünmüş olmanız desteklemenizi kolaylaştıracaktır. Arkadaşlarının olumlu öneride bulunmalarını teşvik edin.

Paylaşılanlara gülen ya da dalga geçen çocuklar olursa şu çerçeveyi kurun.

"Hepimizin farklı özellikleri var. Doğada da her bitki farklı. Düşünsenize bu bahçede eğer sadece tek bir bitki olsaydı bahçe ne kadar eksik kalırdı. Farklılıklarımız bizi zayıflatmaz, güçlendirir ve zenginleştirir. Bugün gördük ki doğada her bitki farklı ama hepsi değerli. İşte çocuk hakları da bize bunu söyler. Hiçbir çocuk farklı olduğu için dışlanamaz. Tıpkı bu bahçedeki bitkiler gibi, hepimiz farklıyız. Her çocuğun kimliği, düşüncesi, yeteneği ve farklılığı saygı görmelidir. Buna ayrımcılık yapmama ilkesi denir. Doğa bunu zaten bize yıllardır anlatıyor."

Kaya Bahçesi ve Sarnıç

Taşların Arasındaki İnatçı Yaşam

Önerilen Alan
Su Sarnıcı ve Kaya Bahçesi
Ortasındaki Alan

Çocukların suyun ekosistemdeki rolünü fark etmesi. Farklı bitkilerin yaşamak için farklı su ihtiyaçlarının olduğunu öğrenmesi. Adaptasyon (uyum) kavramını somut örneklerle anlaması. Çocukların su döngüsünü bedenleriyle deneyimlemesi ve artan sıcaklığın (iklim değişikliği) döngü üzerindeki etkisini fark etmesi.

Süre
20 dakika

Çocuklarla aşağıdaki bilgileri paylaşın.

Çocuklar, az önceki mis kokulu, yumuşacık topraklı bahçeyi geride bıraktık. Etrafınıza bir bakın; her yer irili ufaklı kayalarla dolu!

İlk bakışta '**Burada bitki mi yaşar, her yer taş!**' diyebilirsiniz. Ama çok yanılırsınız. Burası '**Kaya Bahçesi!**' Burada yaşayan bitkiler doğanın en inatçı, en pes etmeyen kahramanlarıdır. Onlar çölün ve yüksek dağların savaşçılarıdır."

Çocuklara aşağıdaki soruyu yöneltin.

"Antalya'da yazın öğle sıcaklığını düşünün. Biz hemen gölgeye kaçır, su içeriz. Peki ya buradaki bitkiler? Ne gölgeye gidebilirler ne de şemsiye açabilirler. Buna rağmen kayaların arasında dimdik duruyorlar."

"Sizce bunu nasıl başarıyorlar?"

Neden özellikle kaya çatlaklarında büyüyor olabilirler?"

Çocukların yanıtlarını dinleyin. Daha sonra aşağıdaki açıklamayı yapın.

"Eğer suyu çok seven naneyi veya portakal fidanını buraya ekersek ne olur?"

Susuzluktan hemen kurur. Ama kaya bitkileri (sukulentler, kaktüsler ve dağ çiçekleri) çok dayanıklıdır. Güneş tam tepedeyken kayalar çok ısınır, ama kayaların altı ve çatlakları her zaman serin ve nemli kalır. Bu bitkilerin kökleri, kayaların arasına sıkışmış o bir damla suyu bulmak için metrelerce derine uzanır.

Ayrıca yaprakları kaktüsler gibi dikenli veya sukulentler gibi etlidir; buldukları suyu sünger gibi içlerine çeker ve aylarca saklarlar. Kayalar onlar için hem bir güneş şemsiyesi hem de su deposudur."

Daha sonra çocuklara aşığıdaki soruyu yöneltin.

"Arkadaşlar hemen yanımızdaki bu yapı sizce nedir? Ne işe yarıyor olabilir?"

Çocukların yanıtlarını dinleyin. Daha sonra aşığıdaki açıklamayı yapın.

"Doğa, suyu kayaların gölgesinde ve bitkilerin etli yapraklarında saklıyor. Peki ya biz? Bakın, hemen yanımızda duran şu yapı bir 'Sarnıç'. Çok eskiden, dedelerimiz ve ninelerimiz de tıpkı bu kaya bitkileri gibi suyun ne kadar değerli olduğunu biliyordu. Antalya'da yağmur her zaman yağmaz. Bu yüzden yağmur yağdığıında bir damlası bile boşa gitmesin diye bu sarnıçları (yağmur suyu toplama havuzlarını) yaptılar. Yani sarnıç, aslında altından çok daha değerli bir hazineyi, 'suyu' saklayan dev bir kumbaradır."

Daha sonra çocuklara su döngüsüyle ilgili bir oyun oynayacaklarını söyleyin, öncesinde aşığıdaki bilgileri verin:

"Dünyamızın suyu nasıl yenileniyor? Adına 'Su Döngüsü' diyoruz. Güneş denizdeki suyu ısıtır, su görünmez bir asansörle (buharlaşarak) gökyüzüne çıkar, bulut olur ve tekrar yağmur olarak kayalarımıza düşer. Ama bir sorunumuz var: İklim Değişikliği ve Kuraklık! Biz havayı kirlettikçe dünya gereğinden fazla ısınıyor. Havalarda çok ısınırsa yağmurlar azalır, yağmur yağmazsa sarnıçlar boş kalır, sarnıç boş kalırsa kayalar kurur ve dünyanın en inatçı bitkileri bile susuzluktan yok olur. Su döngüsünün kırılması, yaşam ağının kopması demektir."

Oyun

Alanı "deniz" ve "bitkiler" diye iki bölüme ayırın:

Deniz ----- Bitkiler

Tüm çocuklar başlangıçta "deniz" alanında su damlası olarak durur. Bir çocuğu "Güneşin Sıcaklığı" rolüne verin.

Açıklayın

"Güneş ısınca denizdeki su buharlaşır, gökyüzüne çıkar, bulut olur ve sonra yağmur olarak bitkileri sular."

Oyunda damlalar denizden çıkarak bitkilere ulaşmaya çalışır. Güneş rolündeki çocuk ise onları yakalamaya çalışır. Güneşe yakalanan (güneşin dokunabildiği) damla tekrar denize döner.

Güneşe yakalanmadan geçen damla yağmur olur ve bitkileri sulamış sayılır. Oyunun amacı tüm damlaların bitkilere ulaşip onları sulayabilmesidir. İlk turda bir, ikinci turda iki, üçüncü turda üç çocuk güneşin sıcaklığını canlandırır. Oyun bittikten sonra çocukları çembere davet edin ve şu soruları sorun:

**Damlalar bitkilere ulaşabildi mi?
Sıcaklık arttıkça ne fark ettiniz?
Daha zor oldu mu?**

Çocuklara ısı arttıkça döngünün zorlaştığını, suyun ulaşması gereken yere ulaşamadığını fark ettirin ve konuşmanızı aşağıdaki şekilde suyun yaşam hakkıyla ilişkisini vurgulayarak tamamlayın.

"Çocuklar, su sadece bir doğa konusu değil; aynı zamanda bir yaşam hakkı meselesidir. Su olmazsa bitkiler ve diğer canlılar yaşayamaz. Temiz suya erişmek ve sağlıklı bir çevrede yaşamak hepimizin hakkıdır. Ama haklarımızın korunması için suyu dikkatli kullanmamız, iklim değişikliğine yol açan koşulları yaratmamamız gerekir. Musluğu açık bırakmamak, gereksiz su harcamamak, doğayı kirletmemek, yağmur suyunu biriktirmek... Bunların hepsi su döngüsünü korumaya yardımcı olur.

Unutmayın: Su döngüsü çalışırsa yaşam döngüsü de çalışır. Su korunursa yaşam korunur.

Yaşam hakkı sadece insanların değil, bitkilerin, hayvanların ve gelecekte yaşayacak çocukların da hakkıdır. Doğayı korumak geleceği korumaktır."

JAPON BAHÇESİ

Uzak Diyarların Misafirleri ve Büyük Uyum

Önerilen Alan
Japon Bahçesi Girişi

Amaç
Çocukların biyolojik çeşitliliği ve farklı coğrafyalardan gelen bitkileri tanınması. Kapsayıcılık ve uyum kavramlarını doğa üzerinden anlamlandırması. Farklılıkların bir arada var olabileceğini ve zenginlik oluşturduğunu fark etmesi.

Süre
15 dakika

Çocuklarla aşağıdakileri bilgi ve değerlendirmeleri paylaşın.

"Çocuklar, şimdi sihirli bir kapıdan geçtik ve binlerce kilometre uzağa, Asya'ya geldik! Peki, Japonya'dan veya Çin'den gelen bu ağaçlar Antalya'ya girerken pasaport göstermişler midir? Tabii ki hayır! Çünkü doğanın ülkeleri veya sınırları yoktur. Doğa her yeri kendi evi sayar. Eğer biz 'Burası Antalya, burada sadece Antalya bitkileri yaşar' deseydik, bu harika bahçeyi göremezdik. İşte 'Kapsayıcılık' tam olarak budur: Senden farklı olanı, başka bir yerden geleni sevgiyle aramıza almak ve ona 'Hoş geldin' demektir."

Çocukların etraflarına dikkatlice bakmalarını isteyin. Burada birbirine hiç benzemeyen ama yan yana yaşayan bitkiler ve ağaçlar bulunduğunu söyleyin.

Çocukları iki ya da üç kişilik gruplara ayırın. Şimdi bazı bitki ya da ağaçları tanıtacağınızı ve bunları bulmalarını isteyeceğinizi söyleyin. Aşağıdaki tanıtımları okuyun, gruplara 30 saniyelik bir süre verin ve tahmin etmelerini isteyin.

Çocuklar paylaştığınız tanıtım bilgilerini kullanarak ağaçları bulamazsa ağaçların resimlerini gösterin. Ayrıca çocukları botanik bahçesindeki ağaçların üzerindeki etiketleri okumaya teşvik edin.

Siyahın Gücü: "Bambu deyince aklınıza hep yeşil renk gelir değil mi? Ama şuraya bakın, bu bambunun gövdesi siyah! O, 'Ben diğerleri gibi yeşil olmak zorunda değilim, siyah da çok güzeldir' diyor. Üstelik bambular rüzgâr esince eğilirler ama asla kırılmazlar.
(Kara Bambu- Phyllostachys nigra)

Kırmızı Başlıklı Kahraman: "Şu ağacın tepesindeki yapraklara bakın, sanki yanıyor gibi kıpkırmızı! Bütün ağaçlar yeşil giyerken, o kırmızı şapkasını takıp gelmiş. Bahçeye neşe ve renk katıyor. Sınıfımızda da hepimizi güldüren, renkli kişilikleri olan arkadaşlarımız vardır, değil mi?"
(Alev Ağacı (Photinia fraseri))

Uzaktan Gelen Bilgeler: "Şu çam ağaçlarının yapraklarına yakından bakın. Bildiğimiz çamlar gibi dikenleri batmıyor, sanki uzun, yumuşacık saçları var! Onlar dünyanın en yüksek, en karlı dağlarından (Himalayalar'dan) kalkıp sıcak Antalya'ya gelmişler. Ama hiç şikayet etmeden, yerli bitkilerimizle harika bir uyum içinde yaşıyorlar."
(Himalaya Çamı (Pinus wallichiana) & Budist Çamı (Podocarpus macrophyllus))

Minik Yıldızlar: "Ve şu köşedeki minik, çalı gibi duran bitkilere bakın. Onlar Kara Bambu kadar uzun veya Alev Ağacı kadar gösterişli değil. Boyları kısa, yaprakları minicik. Ama kokuları ve ekosistemdeki görevleri çok büyük!
(Çin Biber Çalısı & Çay Ağacı (Carmona retusa))

Tüm bitki ve ağaçlar tahmin edildikten sonra aşağıdaki bilgileri aktararak duraktaki çalışmayı tamamlayın.

"Japon bahçesinin en büyük sırrı bu uyumdur çocuklar. Dikkat edin; sert kayalar yumuşacık suyun yanına, gökyüzüne uzanan bambular minicik çay ağaçlarının yanına, yemyeşil yapraklar kırmızı şapkalı alev ağaçlarının yanına yerleşmiş. Doğada hiçbir bitki diğerine 'Sen benden farklısın, benim yanımda duramazsın' demez. Aksine, yan yana durarak birbirlerinin güzelliğini ortaya çıkarırlar.

Aslında bizler de tıpkı bu bahçedeki bitkiler gibiyiz... Sınıfımızda bazılarımız bambu gibi uzun, bazılarımız alev ağacı gibi kıpır kıpır, bazılarımız ise çay ağacı gibi daha sakin ve sessiz olabilir.

Düşünsenize, bu bahçedeki her şey sadece aynı renk ve aynı boyda olsaydı ne kadar sıkıcı olurdu! İşte bizim farklılıklarımız da dünyayı renklendiren sihirli boyalar gibidir. Tıpkı bu ağaçların dünyanın farklı yerlerinden gelip aynı toprağı sevgiyle paylaşması gibi, biz de farklılıklarımızla el ele verdiğimizde huzurlu, kapsayıcı ve muhteşem bir topluluk oluruz."

**JAPON
BAHÇESİ**

BIYOLOJİK ÇEŞİTLİLİK

ve

DOKUMA'NIN BÜYÜLÜ AĞAÇLARI

Biyçeşitlilik, Endemizm, Renkler,
Kapsayıcılık, Doğanın Sihirleri

Önerilen Alan

Japon Bahçesinden Çıkıp

Begonvil Bahçesine Doğru Yürüyüş Alanı

Amaç

Çocukların biyçeşitlilik kavramını somut örneklerle anlaması. Endemik tür kavramını öğrenmesi. Doğadaki farklılıkların bir arada var olabileceğini fark etmesi. Görünüş ve öz arasındaki farkı sorgulaması. Kapsayıcılık ve ayrımcılık yapmama ilkesini doğa üzerinden anlamlandırması.

Süre

20 dakika

Çocukları **Maymun Çıkmaz Ağacı**'nın diğer adıyla İpek Ağacı'nın bulunduğu bölgeye getirin. Buldukları yerde "Maymun Çıkmaz Ağacı" isimli bir ağaç bulunduğunu, bu ağacın hangisi olduğunu tahmin etmelerini istediğinizi söyleyin. Çocuklar yüksek ihtimalle dikenli gövdesinden ötürü doğru tahmini yapacaktır.

Ağacın gövdesindeki dev dikenlerin ne işe yarıyor olabileceğini sorun. Çocukların tahminlerini dinleyin ve aşağıdaki bilgileri verin.

"Şu gövdesine dikkatlice bakın... Her tarafı sivri dikenlerle kaplı! Bu yüzden ona 'Maymun Çıkmaz' denir; çünkü en iyi tırmanıcı hayvanlar bile bu ağaca kolayca çıkamaz. Peki bu dikenler neden var?"

Bu dikenler ağacın kalkanıdır. Yapraklarını ve gövdesini yemek isteyen hayvanlardan kendini korur. Doğa bazen kendini korumak için diken takar.

Bu ağaç bize şunu hatırlatır: Her canlının kendini koruma ve güven içinde yaşama hakkı vardır. Biz insanlar için de güvenli bir ortamda yaşamak bir haktır."

Daha sonra çocuklara "**Kırmızı Pamuk Ağacı**"nı gösterin. Bu ağaçla ilgili aşağıdaki bilgileri paylaşın.

"Şimdi Kırmızı Pamuk Ağacı'na bakalım. Onun da gövdesinde iri dikenler var. Bu dikenler onun zırhıdır. Ama bahar geldiğinde kocaman, gösterişli çiçekler açar. Daha sonra bu çiçekler meyveye dönüşür ve içlerinden pamuk gibi yumuşak lifler çıkar.

Bu pamuksu lifler tohumların rüzgârla uzak yerlere taşınmasına yardım eder. Yani dikenler onu korurken, pamuklar yeni hayatların başlamasını sağlar. Hem güçlü hem üretken bir ağaçtır." Bir sonraki adımda Erguvan'ın önünde durun ve ağacı incelemelerini isteyin. Bu ağacın kuralları yıkan bir ağaç olduğunu söyleyin. "Sizce Erguvan hangi kuralı yıkıyor olabilir", diye sorun, tahmin etmelerini isteyin. Tahminleri aldıktan sonra aşağıdaki bilgileri aktararak devam edin.

"Bütün ağaçlar çiçeklerini dallarının ucunda açarken, Erguvan kuralları yıkar ve o güzelim pembe/mor çiçeklerini kalın gövdesinin üzerinde patlatır! Bize 'Herkes gibi olmak zorunda değilim' der. Doğada tek tip olmak zorunlu değildir. Farklı olmak yanlış değildir. İnsanlar için de bu böyledir. Herkes, farklı özellikleriyle kabul edilme ve saygı görme hakkına sahiptir."

Daha sonra çocuklara **Manolya** ağacını gösterin ve şu soruyu yöneltin.

"Şimdi dinazorlar döneminden beri dünyada olan, devasa ve mis kokulu çiçekleriyle **Manolya** ağacına bakalım. Sizce **Manolya**'nın çiçekleri neden bu kadar büyük, gösterişli ve güzel kokulu olabilir?"

Çocukların tahminlerini alın.

"Büyük ve dikkat çekici çiçekler ve güzel kokular böcekleri ve arıları kendine çeker. Böylece tozlaşma olur ve yeni tohumlar oluşur. Doğada her canlı yaşamın devam etmesi için bir rol üstlenir. Bu yaşam zincirinin korunması hepimizin sorumluluğudur."

Daha sonra çocuklara **Begonvil**'i gösterin.

"Peki ya Antalya sokaklarının o neşeli, pembe-mor yıldızı? Evet, Begonvil! Bu gördüğümüz pembe kısımlar çiçeğin hangi bölümüdür?"

Çocuklar genellikle çiçek diyecektir. Aşağıdaki bilgileri aktararak bu kısımların çiçek olmadığını paylaşın.

"Biliyor musunuz, begonvil aslında bize harika bir sihir numarası yapar. O uzaktan gördüğümüz gösterişli pembe, mor yapraklar aslında çiçek değildir! Onlar, içlerindeki o minicik, beyaz-sarı gerçek çiçeği korumak için renk değiştirmiş özel yapraklardır. Begonvil bize şunu fısıldar:

'Sadece dış görünüşe aldanma. İnsanlar için de bu çok önemlidir. Hiç kimsenin değeri görünüşüne, kıyafetine ya da dışarıdan nasıl görüldüğüne göre belirlenmez. Herkesin içindeki yetenek, duygu ve düşünceler değerlidir. Her çocuğun kendisi olma hakkı vardır.'

Sonra çocuklara onlara sihirli bir kelimedenden bahsedeceğinizi söyleyin.

Bu kelime "endemik"tir. Endemik kavramının anlamını ve Antalya'daki endemik bitkilerin örneklerini aşağıdaki bilgilerden faydalanarak çocuklara aktarın. Bitkileri örneklendirirken çocuklara resimlerini de gösterin.

"Endemik demek, dünyada sadece tek bir yerde yaşayan canlı demektir. Örneğin Kemer Orkidesi, Olimpos Safranı, Peşmen Kardeleni ve Şakayık doğal olarak sadece bu bölgede yetişir. Eğer yaşadıkları yer zarar görürse, dünyadan tamamen yok olabilirler. Çünkü sağlıklı bir çevrede yaşamak hem insanların hem de diğer canlıların hakkıdır. Bir tür yok olduğunda tüm doğa zarar görür."

Daha sonra aşağıdaki bilgileri vererek bu rotadaki paylaşımları tamamlayın.

"İşte doğanın bu muazzam zenginliğine ve farklılığına 'Biyçeşitlilik' diyoruz.

Biyçeşitlilik demek, dünyada yaşayan canlıların çeşitliliği demektir. Yani farklı bitkiler, farklı hayvanlar, farklı böcekler, ağaçlar, çiçekler... Hepsinin bir arada bulunmasıdır. Biyçeşitlilik doğayı güçlü yapar. Çünkü her canlının bir görevi vardır. Arılar çiçekleri tozlaştırır, ağaçlar oksijen üretir, solucanlar toprağı zenginleştirir. Eğer bu canlılardan biri yok olursa, doğanın dengesi bozulabilir.

Doğada ayrımcılık yoktur. Dev manolya ile minicik endemik çiçek, dikenli ağaç ile narin begonvil aynı toprağı paylaşır. Hepsi bu büyük yapbozun bir parçasıdır. İnsanlar için de bu böyledir. Her çocuk; kimliği, görünüşü, yeteneği ne olursa olsun eşit değerdedir ve saygı görme hakkına sahiptir. Sizler de öylesiniz. Bazen gövdenizden çiçek açan bir erguvan gibi farklı hissedebilirsiniz, bazen dikenli bir ağaç gibi kabuğunuza çekilmek isteyebilirsiniz veya bazen begonvil gibi asıl yeteneğinizi içinde saklıyor olabilirsiniz. Hepiniz eşsizsiniz ve hepiniz bir araya geldiğinizde dünyanın en zengin ekosistemini oluşturuyorsunuz."

Birleştirme Durağı:

Amaç: Çocukların rota boyunca öğrendikleri üzerine düşünmesi ve bunları birleştirmesini kolaylaştırmak

Süre
5 dakika

Çocukları çemberde toplayın ve bu rota boyunca yaptıklarını, duyduklarını, düşündüklerini tekrar akıllarından geçirmelerini isteyin.

Aşağıdaki soruları yönelterek, yanıtlarını dinleyin ve bu rotadaki çalışmayı tamamlayın.

Bu rotada en çok eğlendiğiniz bölüm hangisiydi?

Bu rotada daha önceden bilmediğiniz bir şey öğrendiniz mi?

Bu rotada duyduklarınızı, yaptıklarınızı düşündüğünüzde sizce doğa bize neler anlatıyor?

Son soru için yanıtlar verilirken siz de şunları hatırlatabilirsiniz.

"Her canlı değerlidir ve kendine özgü ihtiyaçları vardır."

"Her canlının yaşama hakkı vardır."

"Farklılıklarla bir arada yaşamak güzeldir."

Rotanın sonuna geldiniz. Son olarak çocuklara katılımları ve paylaşımları için teşekkür edin, öğrendiklerini günlük yaşamlarında da kullanabileceklerini hatırlatın ve geziyi tamamlayın.

Rota 3

Kepez Kent Ormanı

1. Durak

**ÇAMLARIN
ALTINDAKİ
DÜNYA**

2. Durak

**BETON ve YEŞİL
ARASINDAKİ ÇİZGİ**

3. Durak

**SINIRLAR,
ÖZGÜRLÜK,
SAYGI ve
BİYOEÇŞİTLİLİK**

4. Durak

**DOĞANIN
DÖNÜŞÜ ve
GERİ
DÖNÜŞÜMÜN
GÜCÜ**

Merhaba sevgili kolaylaştırıcı!

Bu kitapçık, Antalya'da sizin ve çocukların ortak kararıyla gidebileceğiniz Kepez Kent Ormanında çocuklar için tasarlanmış bir çocuk hakları ve çevre rotasını içermektedir. Rota, çocukların doğal ve yapay çevre, orman ekosistemi, ormanda yaşayan canlılar, kentleşme ve buna bağlı aşırı sıcaklar, geri dönüşüm ve çocuk hakları konularında bilgilenmesini sağlar. Aşağıda, her durak için çocuklara uygun anlatımlar, açık hava etkinlik önerileri ve çocuk hakları bağlantıları yer almaktadır.

Önerilen Grup:

3. ve 4. Sınıflar

Kavramlar:

Orman ekosistemi, kentsel biyoçeşitlilik, ekosistem, yaşama ve gelişme hakkı, doğal çevre, yapay çevre, kentleşme, ısı adası etkisi, iklim değişikliği, kuraklık, sağlıklı dünyada yaşama hakkı, hak ve istek ayrımı, sınır, özgürlük, saygı, doğal döngü, geri dönüşüm, karbon ayak izi, enerji tasarrufu, tüketim.

Kazanımlar:

- Orman ekosisteminin katmanlı yapısını öğrenir.
- Her canlının doğada bir rolü olduğunu fark eder.
- Kentsel alanlarda da biyoçeşitlilik bulunduğunu keşfeder.
- Ekosistemdeki canlılar arasındaki bağlantıyı fark eder.
- Yaşama ve gelişme hakkını doğa üzerinden somutlaştırır.
- Doğal çevre ile yapay çevre arasındaki farkı gözlemler.
- Isı adası etkisini deneyimleyerek fark eder.
- Kentleşmenin iklim ve canlılar üzerindeki etkisini öğrenir.
- Hak ile istek arasındaki farkı ayırt eder.
- Sağlıklı bir dünyada yaşamının bir hak olduğunu öğrenir.
- Özgürlüğün başkalarının haklarına zarar vermeden yaşandığını fark eder.
- Sınır kavramını ekosistem ve sosyal yaşam bağlamında düşünür.
- Doğal atık ile yapay atık arasındaki farkı ayırt eder.
- Doğanın döngüsel yapısını öğrenir.
- Atık türlerini tanıır.
- Atıkları doğru şekilde ayrıştırma becerisi kazanır.
- Karbon ayak izi kavramını tanıır.
- Günlük davranışlarının karbon ayak izini etkilediğini fark eder.
- Karbon ayak izini küçültmek için neler yapabileceğini öğrenir.
- Doğayı korumanın kendi haklarını korumak anlamına geldiğini öğrenir.
- Ortak yaşamın sorumluluk gerektirdiğini fark eder.

YOLA ÇIKMADAN ÖNCE

- Kepez Kent Ormanı rotasında kullanacağınız tüm materyalleri önceden hazırlayın. Canlandırma oyunu için rol kartlarını, bilmece etkinliği için yazılı kartları, geri dönüşüm oyunu için atık kartlarını ve alan işaretleme materyallerini yanınıza alın. Süre takibi için gerekli araçları hazır bulundurun.
- Çocuklara Kepez Kent Ormanı'nın kent içinde bir doğal yaşam alanı olduğunu, burada hem insanların hem de birçok canlının birlikte yaşadığını önceden anlatın. Rotanın bir gezi olmanın ötesinde doğayı gözlemlene, hakları konuşma ve birlikte keşfetme süreci olduğunu vurgulayın.
- Çocukların rahat ve güvenli hareket edebilmesi için uygun spor ayakkabı ve rahat kıyafet giymelerini sağlayın. Hava durumuna göre şapka, güneş koruyucu, su matarası ve gerekiyorsa hafif bir yedek giysi getirmelerini isteyin.
- Orman zemininde kaygan, taşlı ya da eğimli alanlar olabileceğini göz önünde bulundurarak güvenlik kurallarını önceden konuşun. Grup halinde hareket edileceğini, belirlenen alanların dışına çıkmayacağını ve rehberden uzaklaşmayacağını netleştirin.
- Ormanın bir yaşam alanı olduğunu hatırlatın. Ağaçlara zarar verilmemesi, dalların kırılmaması, hayvan yuvalarına dokunulmaması, çöp atılmaması ve yüksek sesle bağırılmaması gerektiğini çocuklarla birlikte konuşarak ortak kurallar belirleyin.
- Etkinliklerde bilgiyi doğrudan aktarmak yerine çocukların gözlem yapmalarına, karşılaştırmalarına, dokunarak ve hissederek öğrenmelerine alan açacağınızı açıklayın. Sorular sorarak düşüncelerini ve birbirlerini dinlemelerini teşvik edin.
- Rota süresini çocukların dikkat süresine ve hava koşullarına göre esnek planlayın. Gölge alanlarda dinlenme molaları vermeyi ve su içme araları planlamayı unutmayın.
- Rota öncesinde çocukların ihtiyaçları hakkında bilgi edinin. Ailelerle ve ilgili öğretmenlerle iletişim kurarak çocuğun fiziksel, duygusal, bilişsel ya da sosyal-duygusal ihtiyaçlarını öğrenin.
- Fiziksel erişilebilirliği kontrol edin. Eğimi fazla olan, kaygan ya da dar alanlarda alternatif durak noktaları planlayın. Uzun yürüyüşleri kısaltın, dinlenme molalarını artırın. Gerekirse bir yetişkini bireysel destek için görevlendirin.

ROTA ADIMLARI

Planlama:

Kepez Kent Ormanı Rotası için Hazırlık

Amaç:

Çocukların Kepez Kent Ormanı hakkında ön bilgilerini ve hayal güçlerini birleştirerek ormanda karşılaşılabilecekleri canlılar, doğal süreçler ve kentsel çevreyle ilişkiler üzerine düşünmeleri; kent içindeki bir doğal alanı haklar perspektifiyle anlamlandırmaları hedeflenir.

Süre:

10 dakika

Çocuklara birlikte bir kent ormanına geziye çıkacağınızı söyleyin. Ardından grupça düşüncelerini sağlayacak şu soruları yöneltin:

"Daha önce bir ormana ya da Kepez Kent Ormanı'na gittiniz mi?"

"Bir kent ormanında neler olur? Orada kimler yaşar?"

"Kent ormanının diğer ormanlardan farkı var mıdır? Nasıl?"

Daha önce ormana gitmiş olan çocukların paylaşımlarını alın. Deneyimlerini anlatmalarına fırsat verin. Eğer daha önce gitmeyen çocuklar varsa, onların hayal etmelerini teşvik edin.

Son olarak, çocuklara kısa bir bilgilendirme yapın:

Ormana giderken rahat ayakkabı giymeleri gerektiğini, şapka ve su bulundurmalarının önemli olduğunu, doğadaki canlılara zarar vermemeleri gerektiğini ve çöplerini yanlarında taşımaları gerektiğini hatırlatın. Ormanın bir yaşam alanı olduğunu ve saygılı davranmanın önemli olduğunu vurgulayın.

Giriş

**Kent Ormanı
Kütüphanesi**

**4. Durak
Doğanın Döngüsü ve
Geridönüşümün Gücü**

**1. Durak
Çamların Altındaki Dünya**

**Kesfet
Antalya**

**Kepez Kent Ormanı
Rota 3**

3. Durak
Sınırlar, Özgürlük,
Saygı ve Biyoçeşitlilik

2. Durak
Beton ve Yeşil Arasındaki Çizgi

Seyir
Terası

ÇAMLARIN ALTINDAKİ DÜNYA

Orman Ekosistemi ve Hayvanlar

Önerilen Alan
Kent Ormanı Kütüphanesi'nin
yanındaki açık alan

Amaç
Çocukların ormandaki katmanlı yaşamı
ve her canlının rolünü fark etmeleri;
orman ekosisteminin temel bileşenlerini
tanımaları, yaşadıkları kentsel çevrede
biyoçeşitlilik olduğunu fark etmeleri;
yaşama ve gelişme hakkını ekosistem
üzerinden somutlaştırmaları hedeflenir.

Süre
15 dakika

Çocuklara Kepez Kent Ormanı'na dair aşağıdaki bilgileri verin.

"Merhaba sevgili çocuklar. Bugün Antalya'yı yukarıdan seyredebileceğimiz Kepez Kent Ormanı'ndayız. Şehre çok yakın olan bu güzel orman, şehrin betonları arasında nefes alan dev bir "yeşil kale". Bugün burada sadece ağaçları değil; hayvanların yuvalarını, şehrin neden ısındığını ve haklarımızın sınırlarını keşfedeceğiz. Rotamız 4 duraktan oluşuyor. Hazırsanız ormanın derinliklerine doğru yola çıkalım!"

Akdeniz ormanları, dünyanın başka yerlerindeki ormanlara hiç benzemez. Çünkü buradaki ağaçlar ve bitkiler, çok sıcak yazlara, az yağmura ve kuraklığa karşı çok güçlüdür. Onlar tam birer "hayatta kalma ustası"dır!

Kepez Kent Ormanı'ndaki ağaçların çoğu çam ağaçlarıdır (özellikle kızılçam denir tür). Bu çamlar, iğne gibi ince ve sert yapraklara sahiptir. Bu yapraklar sayesinde, çok az su harcarlar, güneşin yakıcı sıcaklığında bile kurumazlar, kışın soğukunda da yapraklarını dökmezler.

Ayrıca ormanda çok sayıda maki bitki örtüsü vardır. Maki, kısa boylu, sert yapraklı, dikenli çalılar topluluğudur (kelebek çiçeği, laden, funda, zeytin, kekik gibi bitkiler). Bu bitkiler de yazın kuraklığa dayanmak için yapraklarını küçültmüş, kalın ve parlak bir tabakayla kaplamıştır. Bu sayede su kaybı çok az olur.

"Bu ağaçlar ve bitkiler kışın yapraklarını dökmez. Yani dört mevsim yeşil kalırlar! Baharda, yazın, sonbaharda ve kışın bile orman yemyeşil ve canlı görünür. Kuşlar, sincaplar, böcekler her zaman burada yuva yapar, yemek bulur. Orman sanki hiç uyumaz, hep nefes alır."

Oyun

Çocuklara ormandaki canlılarla ilgili bir oyun oynayacağını söyleyin. Etkinlikten önce küçük kağıtlara "sincap, ağaçkakan, kızılçam, maki" sözcüklerini yazın. Gönüllü bir çocuğa canlı rollerinden birini verin.

Canlıyı konuşmadan ve ses çıkarmadan canlandırması, diğer çocukların canlıyı tahmin etmesi gerekiyor. Her tahminden sonra bu canlının ormandaki rolünü açıklayın.

Sincap: Sincaplar kozalak ve tohumları toplar, bazen de toprağa gömer. Unuttukları tohumlar filizlenir ve yeni ağaçlar büyür. Yani sincaplar farkında olmadan ormanı ağaçlandırır.

Ağaçkakan: Ağaçkakanlar ağaçların kabuğundaki zararlı böcekleri yer. Böylece ağaçları hastalıklardan korur. Bu yüzden onlara "orman doktoru" diyebiliriz.

Kızılçam: Kızılçam Akdeniz ormanlarının güçlü ağacıdır. İğne yaprakları sayesinde az su harcar ve kuraklığa dayanır. Gölge alan sağlar, oksijen üretir ve birçok canlıya yuva olur.

Maki çalısı: Maki bitkileri kısa ve dayanıklıdır. Toprağı tutar, erozyonu önler ve küçük hayvanlara saklanacak yer sağlar. Aynı zamanda böcekler ve kuşlar için besin kaynağıdır."

Oyun bitince aŖağıdaki bilgilerden de faydalanarak çocuklara her canlının ormanda bir rolü olduğunu bu rollerin doğal dengeyi sağladığıını hatırlatın.

"Bakin etrafınıza, bu orman aslında dev bir apartman gibidir! En üst katta kuşlar, orta katta sincaplar, zemin katta ise çiçekler ve böcekler yaşar. Sincaplar unuttukları tohumlarla ormanı ağaçlandırırken, ağaçkakanlar "orman doktoru" gibi ağaçları iyileştirir. Bu bir ekosistemdir ve her canlının burada bir görevi var. Şehirdeki parklarda sadece birkaç çeşit kuş görürken, burada kentsel biyoçeşitliliğin ne kadar zengin olduğunu fark edebilirsiniz. Her canlının güvenli bir yuvaya ihtiyacı vardır ve bu orman onların "yaşama ve gelişme hakkı"nın olduğu evidir. Eğer bu evi korumazsak, sadece ağaçları değil, sincapların ve kuşların da yaşam alanlarını ellerinden almış oluruz."

BETON ve YEŞİL ARASINDAKİ ÇİZGİ

Kentleşme, Isı Adası ve İklim Değişikliği

Önerilen Alan
Seyir Terası

Amaç

Çocukların ısı adası etkisini somut olarak fark etmelerini, doğal çevre ile yapay çevre arasındaki farkı deneyimlemelerini ve tüm canlıların sağlıklı bir dünyada yaşama hakkını diğer haklarla birlikte düşünmelerini sağlamak hedeflenir.

Süre
15-20 dakika

Seyir terasında güvenli bir noktada durun. Çocuklara gözlem yaparken uymaları gereken güvenlik kurallarını hatırlatın.

"Şimdi rotamızın en heyecanlı manzara noktasına geldik! Buradan aşağıya baktığımızda Antalya'yı kocaman bir harita gibi görebiliyoruz. Gördüğünüz o beyaz apartmanlar, gri asfalt yollar ve büyük binalar bizim 'yapay çevremiz'. Şu an içinde bulunduğumuz ağaçlar, toprak ve çalılar ise 'doğal çevremiz'."

Çocukların manzara noktasında önce orman tarafına bakmalarını, daha sonra beton noktasına bakmalarını isteyin ve aşağıdaki soruları yöneltin.

"Hangi taraf daha serin gibi görünüyor? Neden?"

"Hangi tarafta daha çok canlı yaşayabilir?"

Yanıtlarını dinleyin. Sonrasında seyir terasının bitimindeki geniş alana gelin.

Burası bir sonraki etkinlik için güvenli bir alan sağlayacak.

Çocukların ellerini betonda ve ağaçların / bitkilerin altındaki gölgeli bir noktada yere koymalarını isteyebilir, beton yüzey ile toprak ya da orman zemin farkını hissettirmeye çalışabilirsiniz. Daha sonra aşağıdaki bilgileri kullanarak "ısı adası etkisini" açıklayın.

"Peki, neden şehirdeyken bazen nefes alamayacak kadar çok daralıyoruz da ormana çıkınca derin bir 'oh' çekiyoruz? İşte bunun sebebi Isı Adası Etkisi. Şehirdeki beton ve asfalt, güneşin sıcaklığını dev bir sünger gibi içine çeker ve gece bile bu sıcaklığı bırakmaz. Ama orman öyle mi? Ağaçlar hem gölge yapar hem de yapraklarından su buharlaştırarak havayı serinletir. Yani ağaçlar aslında doğanın klimalarıdır!"

Kentleşme dediğimiz şey, yani binaların artıp ormanların azalması, sadece ağaçları yok etmiyor; aynı zamanda şehrimizi daha sıcak hale getiriyor. Hava çok ısındığında ise iklimimiz değişiyor, yağmurlar azalıyor ve tarlalarımız ve bahçelerimiz susuz kalıyor. Kuraklık kapımıza dayandığında sadece biz değil, bu ormanda yaşayan sincaplar ve kuşlar da içecek su bulmakta zorlanıyor."

Daha sonra çocuklara bazı eylemler okuyacağınızı, bunların "**hak**" mı "**istek**" mi olduğunu söylemelerini istediğinizi paylaşın.

Temiz hava soluyabilmek **HAK**

Ormanda gölgede serinleyebilmek **HAK**

Kent ormanında güvenle yürüyebilmek **HAK**

Ormanda çöplerin düzenli toplanması **HAK**

Ormanda yaşayan kuşların yuvalarının korunması **HAK**

Ormanda dondurma dağıtılması **İSTEK**

Ağaçlara salıncaklar asılması **İSTEK**

Kent ormanına dev bir lunapark yapılması **İSTEK**

Her yere beton yürüyüş yolu yapılması **İSTEK**

Kent ormanında konser yapılması **İSTEK**

Ormanın yanına dev bir alışveriş merkezi yapılması **İSTEK**

Ormanda yangın çıkmaması için önlem alınması **HAK**

Kent Ormanının yanına dev bir otopark yapılması **İSTEK**

Kent ormanında tuvalet ve su çeşmesi bulunması **HAK**

Ormanda her yerde internet erişimi sağlanması **İSTEK**

Ormanda sessizce doğayı dinleyebilmek **HAK**

Ormana zarar veren kişilerin uyarılması **HAK**

Kent ormanının herkes için açık olması **HAK**

Uygulamanın ardından çocuklara aşağıdaki bilgileri vererek çocukların, insanların ve doğadaki tüm canlıların sağlıklı bir dünyada yaşamaya hakkı olduğunu hatırlatın.

"Gelin burada çok önemli bir hakkı hatırlayalım: Tüm canlıların sağlıklı bir dünyada yaşama hakkı. Bu hak, tıpkı oyun oynamak veya okula gitmek gibi doğduğunuz andan itibaren size aittir. Bu hak her çocuğun temiz hava soluyabilmesi, yazın aşırı sıcaktan korunabilmesi ve parkta, ormanda güvenle oynayabilmesi anlamına gelir.

Ama unutmayalım ki bu dünya sadece bize ait değil. **Kuşlar, sincaplar, böcekler ve ağağlar da temiz havaya, suya ve güvenli bir yuvaya ihtiyaç duyar.** Eğer şehirleri planlarken her yere bina yapar, ağağları azaltırsak hem çocukların sağlıklı büyüme hakkı hem de diğer canlıların yaşam alanları zarar görür. Ama daha çok ağağ, daha çok park ve daha çok yeşil alan olursa hem biz hem de doğadaki arkadaşlarımız serinler, temiz hava alır ve güvenle yaşarız. Çünkü dünya hepimizin evidir.

Şehirleri planlayan büyükler bazen her yere bina yapmak istiyor ama biz diyoruz ki: **"Daha çok ağağ, daha çok park, daha çok yeşil alan olsun!"** Çünkü yeşil alanlar olmazsa hava kirlenir, yazın beton her yeri fırın gibi yakar ve serinleyecek yer bulamayız. Ama ağağlar ve parklar olursa temiz hava alırız, gölgede serinleriz, kuşlar-sincaplar mutlu olur ve biz daha sağlıklı, daha neşeli büyürüz!"

Duraktaki etkinliği sonlandırmadan önce çocuklardan terastan şehri iyice gözlemlemelerini isteyin. Şehrin yerleşim ve orman alanlarının sınırlarını iyice gözlemlediklerinden emin olun.

BETÖN ve YEŞİL
ARASINDAKİ ÇİZĐİ

SINIRLAR, ÖZGÜRLÜK, SAYGI VE BİYODİVERSİTE

Önerilen Alan

2. durağı bitirip seyir terasından biraz daha ilerledikten sonra ormana giriş yaptığımız geniş alan

Amaç

Ekosistemde her canlının bir görevi olduğunu ve bu görevlerin sınırlar sayesinde dengede kaldığını hatırlatmak ve çocukların özgürlük ve saygı kavramlarını birlikte düşünmelerini sağlamak hedeflenir.

Süre

15-20 dakika

Çocuklarla manzara alanında şehri izledikten sonra aşağıdaki bilgileri verin.

"Çocuklar, ormanlarda da tıpkı bizim yaşadığımız şehirlerdeki gibi sınırlar var! Gözümüzle göremesek bile, doğa bu sınırları çok akıllıca ve güzel çizmiş.

Etrafınıza bir bakın: Bir yanda yemyeşil çam ağaçları yükseliyor, dallarda sincaplar neşeyle zıplıyor, maki çalılarının arasında kaplumbağalar yavaş yavaş yürüyor, kuşlar dallarda ötüşüp şarkı söylüyor. Diğer yanda ise yol başlıyor, evler görünüyor, arabalar geçiyor, şehrin sesleri geliyor.

İşte bu geçiş yeri bize harika bir şey öğretiyor: **Sınırlar, özgürlük, saygı ve biyoçeşitlilik nasıl bir arada dengede yaşar?**

Ormandaki her canlı kendi sınırını çok iyi biliyor. Bu sınırlar sayesinde hem özgürce yaşıyor hem de birbirine saygı gösteriyor. Ormanın ekosistemi nasıl muhteşem bir takım oyunu oynuyor. Her canlı kendi rolünü biliyor ve sürdürüyor."

Çocuklara orman ekosistemindeki çeşitli canlılarla ilgili bilmeceler soracağınızı söyleyin ve aşağıdaki bilmeceleri sorun.

Evimi gökyüzüne kurarım ama kuş değilim; dişlerimle kozalak açarım, dallarda parkur yaparım.

Sincap

(Sincaplar dallarda zıplarken kozalakları kemiriyor, yuvalarını yüksekte kuruyor ve böylece hem kendilerini hem de ağaçların tohumlarını koruyor.)

Cebim yok ama tohum taşıyorum; şarkı söylerim, ormanda konser veren benim.

Kuş

(Kuşlar uçarak farklı tohumları başka yerlere taşıyor ve bitki çeşitliliğini arttırıyor.)

Çiçekten çiçeğe gezerim; yorulmaz minik kanatlarım, toz taşıyorum, bal yaparım.

Arı

(Arılar çiçekten çiçeğe uçup tozlaştırıyor, böylece yeni meyveler, yeni bitkiler doğuyor.)

Acele etmem yavaş yürürüm, sessiz bir bahçıvanım, yürürken toprağa hayat katarım.

Kaplumbağa

(Kaplumbağalar çalılıkların arasında yavaşça dolaşarak, toprağı karıştırıyor ve tohumları yayıyor.)

Kimse beni görmez, az dışarı çıkarırım ama toprağa çok faydalıyım.

Solucan

(Solucanlar ve böcekler toprağı besliyor, ölü yaprakları ayrıştırıyor ve toprağı verimli hale getiriyor.)

Çocuklar bilmeceleri tahmin ettikten sonra aşağıdaki bilgileri aktararak devam edin:

"İşte buna ekosistem diyoruz! Orman bir bütün: Her canlı birbiriyle bağlantılı. Kimse tek başına değil. Sınırlar bozulmazsa herkes kendi işini yapıyor, birbirine yardım ediyor ve doğa dengede kalıyor. Bu denge sayesinde biyoçeşitlilik artıyor – yani farklı hayvanlar, böcekler, bitkiler hepsi yan yana, mutlu yaşıyor."

Daha sonra çocuklara aşağıdaki soruyu sorun:

"Ormanda özgür hissetmek ne demek?"

Yanıtlarını aldıktan sonra şu örnekleri okuyun ve özgürlük olup olmadığını söylemelerini isteyin.

- Ormanda gezmek
- Bağırarak koşmak
- Çöp atmak
- Hayvan yuvalarını gözlemlemek
- Yuvalara dokunmak
- Dalları kırmak

Özgürlüğün başkalarının yaşam alanına zarar vermeden, sınırlarını ihlal etmeden yaşamak anlamına geldiğini vurgulayın aşağıdaki bilgileri paylaşarak duraktaki çalışmalarını tamamlayın.

"Ormanda koşmak, saklambaç oynamak, dallara tırmanmak bize özgürlük hissi verir. Çünkü her çocuğun doğada oynama, dinlenme ve temiz bir çevrede büyüme hakkı vardır. Ama haklarımızı kullanırken başkalarının haklarına da saygı göstermemiz gerekir. Bu orman sadece bizim oyun alanımız değil; sincapların, kuşların, kaplumbağaların ve böceklerin de evidir. Onların da yaşama ve gelişme hakkı vardır.

Hayvanların yuvalarına dokunmamak, çöp atmamak, gereksiz gürültü yapmamak; hem kendi çevre hakkımıza hem de diğer canlıların yaşam hakkına saygı göstermektir. Sınırlar bizi kısıtlamak için değil, herkesin hakkını korumak için vardır.

Doğal sınırlar hayvanların ve bitkilerin yaşam alanlarını koruyor, ekosistemi dengede tutuyor.

Bizim sınırlarımız (park kuralları, sessizlik, çöp atmama) ise hem diğer canlıların hem de birbirimizin yaşam hakkına saygı göstermemizi sağlıyor.

Hem sincaplar, kuşlar, kaplumbağalar hem de biz insanlar... Bu sınırlar sayesinde yan yana mutlu yaşayabiliyoruz. Orman ekosistemi bozulmazsa, herkesin yaşama ve gelişme hakkı korunmuş olur!"

SINIRLAR
ÖZGÜRLÜK,
Saygı ve
Biyolojik Çeşitlilik

Doğanın Döngüsü ve GERİ Dönüşümün GÜCÜ

Önerilen Alan
Geri Dönüşüm ve Ayrıştırma Kutusunun Önü

Amaç
Çocukların doğal döngüye katılan maddeler ile doğaya yük olan maddeleri ayırt edebilmesi, karbon ayak izi kavramını tanınması, atık türlerini tanınması, ayrıştırma becerisi kazanması ve geri dönüşüm bilinci geliştirmesi hedeflenir.

Süre
20 dakika

Çocuklara bazı şeyler okuyacağınızı, bunların hangilerinin doğaya yük olduğunu bilmelerini istediğinizi söyleyin ve aşağıdaki sırayla okuyun.

Çam kozalağı
Kurumuş yaprak
Plastik şişe
Cam şişe
Metal kutu
Muz kabuğu

Daha sonra aşağıdaki bilgileri çocuklarla paylaşın. Bilgileri geri dönüşüm kutularının bulunduğu bir noktada paylaşmanız aşağıdaki örnekleri vermenizi kolaylaştıracaktır.

"Yürürken yerde bir çam kozalağı veya kurumuş bir yaprak bulduğunuzda, bu doğa için bir hazinedir. Toprak ana bu 'doğal atıkları' büyük bir keyifle kabul eder, onları parçalayıp kendine katar ve yeni ağaçlar için besine, yani gübreye dönüştürür. Buna doğanın muhteşem döngüsü diyoruz; doğada hiçbir şey boşa gitmez. Ancak bir plastik şişe, metal içecek kutusu veya cam parçası bu döngüye giremez; doğa için ağır bir 'yük' haline gelir. Bu yapay maddeler doğada binlerce yıl yok olmadan kalır, toprağın nefes almasını engeller ve hayvan dostlarımızın yaşam alanlarını kirletir."

Peki, bu yükü nasıl hafifletebiliriz?
Tabii ki atıkları tanıyıp onları birbirinden ayırarak!

Her atığın kendine ait bir yolculuğu vardır:

Kağıtlar ve Kartonlar

Ağaçlardan üretilirler. Onları geri dönüştürdüğümüzde binlerce ağacın kesilmesini önler ve orman ekosistemimizi koruruz.

Plastikler

Petrolde üretilen ve doğaya en çok yük olan maddelerdir. Plastikleri sınıflandırıp geri kazandığımızda denizlerimizi ve toprağımızı bu yükten kurtarıyoruz.

Camlar

Kumdan yapılırlar ve kalitelerini hiç kaybetmeden sonsuz kez geri dönüştürülebilirler. Bir cam şişeyi geri dönüştürmek, bir bilgisayarın 25 dakika çalıştıracak kadar enerji tasarrufu sağlar!

Metaller

İçecek kutuları gibi metaller geri dönüştürüldüğünde, yerin altından yeni maden çıkarmak için harcanacak devasa enerjiyi korumuş oluruz.

Geri dönüşüm yapmak sadece çöpü kutuya atmak değil; suyumuzu korumak, iklim değişikliğini yavaşlatmak ve doğaya olan saygımızı göstermektir. Farklı atık türlerini tanıyıp doğru kutulara atmak, karbon ayak izimizi küçültmenin en kolay yoludur."

Çocuklara karbon ayak izinin ne olduğunu bilip bilmediklerini sorun ve yanıtlarını dinleyin. Daha sonra aşağıdaki şekilde "karbon ayak izi" kavramını açıklayın.

"Karbon ayak izi dediğimiz şey doğada bıraktığımız görünmeyen izleri ifade eder.

Çocuklar, kumsalda yürüdüğünüzü hayal edin. Arkaya dönüp baktığınızda kumda ayak izlerinizi görürsünüz, değil mi? İşte bizler dünyada yaşarken; yemek yerken, okula giderken veya bilgisayarda oyun oynarken de arkamızda bir iz bırakırız. Ama bu iz kumdaki gibi görünür değildir; buna 'Karbon Ayak İzi' diyoruz.

Peki, bu iz nasıl oluşur? Aslında tükettiğimiz her şeyin bir hikayesi vardır. Örneğin, bir plastik şişedeki suyu içtiğimizde; o şişenin fabrikada yapılması, kamyonla markete taşınması ve soğutulması için enerji harcanır. Bu enerji üretilirken havaya bazı gazlar salınır. İşte bu gazlar birikerek bizim 'karbon ayak izimizi' oluşturur.

Karbon ayak izimiz ne kadar büyükse, doğanın üzerine o kadar ağır bir yük bindirmiş oluruz. Bu izler çoğaldığında dünyamız tıpkı kalın bir battaniyeye sarılmış gibi ısınmaya başlar ve bu da iklim değişikliğine yol açar.

Peki, bu izi nasıl küçültebiliriz?

Aslında bu bir süper güç gibi!

Yürüyebileceğimiz yerlere yürüyerek gitmek,

Gereksiz yanan ışıkları söndürmek,

Tabağımıza yiyeceğimiz kadar yemek almak,

Atıklarımızı geri dönüşüm kutusuna atmak...

Tüm bunlar o kocaman karbon ayak izini küçültür ve dünyamızın daha rahat nefes almasını sağlar. Unutmayın, adımlarımız ne kadar küçük ve dikkatli olursa, dünyamız o kadar yeşil ve serin kalır!"

Ormanda güvenli ve geri dönüşüm kutularına yakın bir alan belirleyin.

Çocukları yarım daire şeklinde toplayın ve birazdan bir oyun oynayacaklarını söyleyin.

Her çocuğa birer eldiven dağıtın ve şu açıklamayı yapın.

"Şimdi hep birlikte şu alanda dikkatlice dolaşacağız ve yerde gördüğümüz atıklardan birer tane toplayacağız."

Ama güvenlik önemli: Cam kırıkları ya da tehlikeli görünen hiçbir şeye dokunmuyoruz. Emin olmadığınız bir şey olursa mutlaka bana haber veriyorsunuz."

Çocukların belirlenen güvenli alan içinde dolaşarak birer atık malzeme toplamalarını sağlayın. Toplanan tüm atıkları ortak bir noktada bir araya getirin. Ardından çocukları tekrar yarım daire şeklinde toplayın.

"Şimdi bu atıkları doğru yere ulaştırma zamanı. Her atığın bir yolculuğu var. Doğru kutuya giderse yeniden kullanılabilir ve doğaya yük olmaz."

Çocukları iki gruba bölün. Gruplar atıkların bulunduğu yığının önünde sıraya girsinler. Her gruptan birer kişi yüksek sesle atığın kağıt, plastik, cam ya da metal geri dönüşüm kutularından hangisine gideceğini söylesin. Eğer doğruysa götürüp ilgili kutuya atar ve grubu bir puan alır.

İsterseniz bu bölümü süreli bir oyuna da dönüştürebilirsiniz. Örneğin 5 dakikalık bir süre belirleyin ve **"Bakalım hep birlikte tüm atıkları doğru yerlere zamanında ulaştırabilecek miyiz?"** diyerek geri sayımı başlatın. Her çocuk elindeki atığı hangi kutuya alacağını söylesin, atıkların doğru kutuya ulaştığından emin olun.

Çocuklar bazı atıkların hangi kutuya ait olduğu konusunda kararsız kalabilirler. Örneğin iç kısmı plastik kaplı karton bardaklar, metal kapaklı cam kavanozlar ya da karışık malzemeden yapılmış ambalajlar kafa karıştırıcı olabilir. Böyle durumlarda doğrudan doğru cevabı söylemek yerine çocuklara düşünme fırsatı verin. **"Bu hangi maddeden yapılmış?", "En çok hangi malzemeye benziyor?", "Parçalara ayırabilir miyiz?"** gibi sorularla yönlendirme yapabilir. Eğer atık birden fazla malzemeden oluşuyorsa, mümkünse parçaların ayrılabilirliğini (örneğin metal kapağın camdan ayrılması gibi) göstererek somutlaştırabilirsiniz. Emin olunamayan durumlarda ise **"Bazı atıklar geri dönüştürülemeyebilir ya da özel tesislere gider. Bu yüzden en iyisi ürünü almadan önce daha az ambalajlı olanı seçmektir."** diyerek tüketim alışkanlığına da dikkat çekebilirsiniz. Amaç sadece doğru kutuyu bulmak değil, çocukların sorgulayarak öğrenmesini ve bilinçli seçim yapmayı deneyimlemesini sağlamaktır.

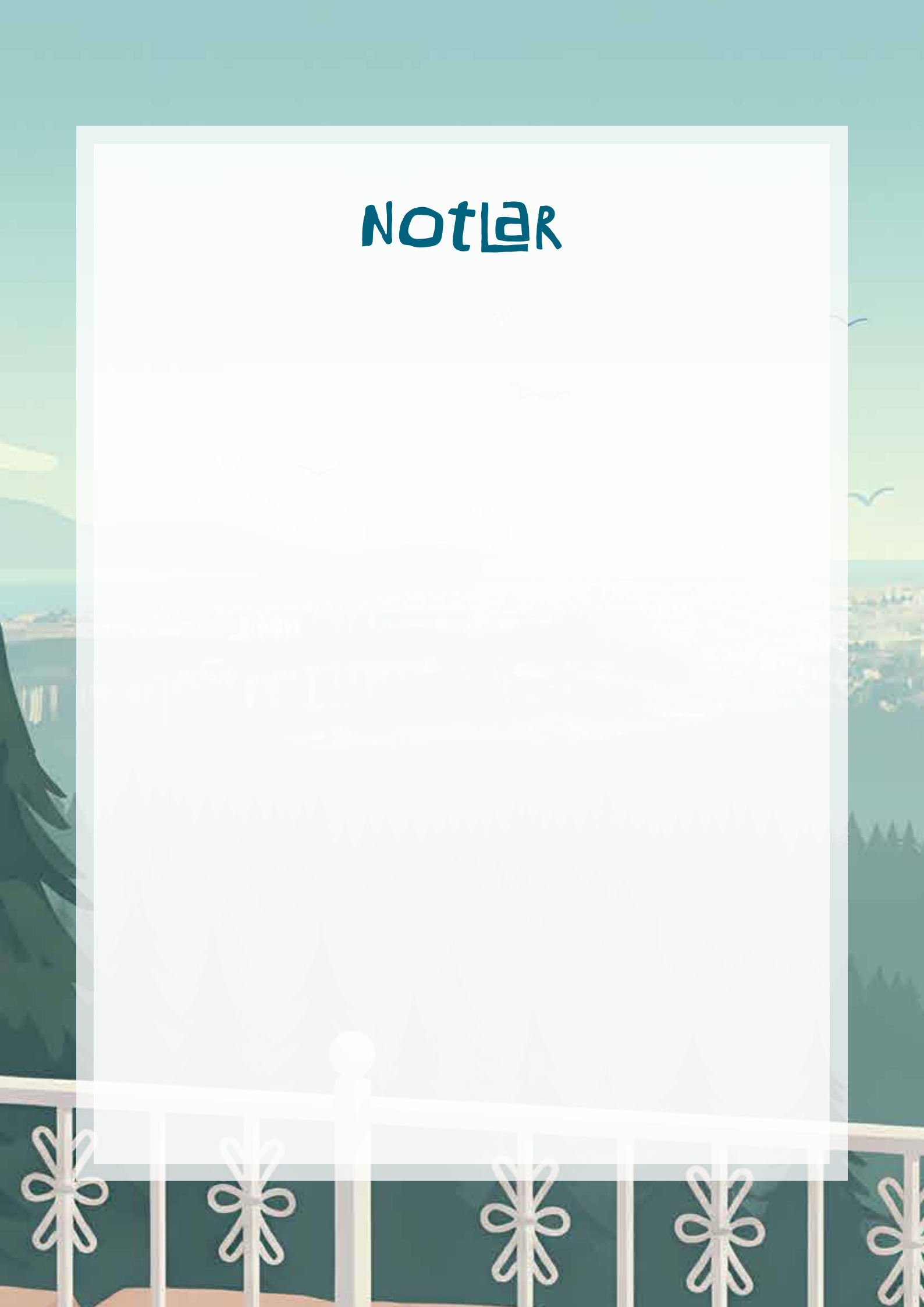
Etkinliğin sonunda eldivenleri güvenli şekilde toplayın ve şu vurguyu yapın:

"Doğada çam kozalağı ve yaprak gibi şeyler toprağa karışır ve yeni hayata dönüşür. Ama plastik, cam ve metal doğaya yük olur. Biz onları doğru yere gönderdiğimizde hem yeni ağaçların kesilmesini önleriz hem de daha az enerji harcanmasını sağlarız. Bu da karbon ayak izimizi küçültür. Küçük bir seçim gibi görünse de doğru yere atılan her atık, dünyamızın daha rahat nefes almasına yardım eder."

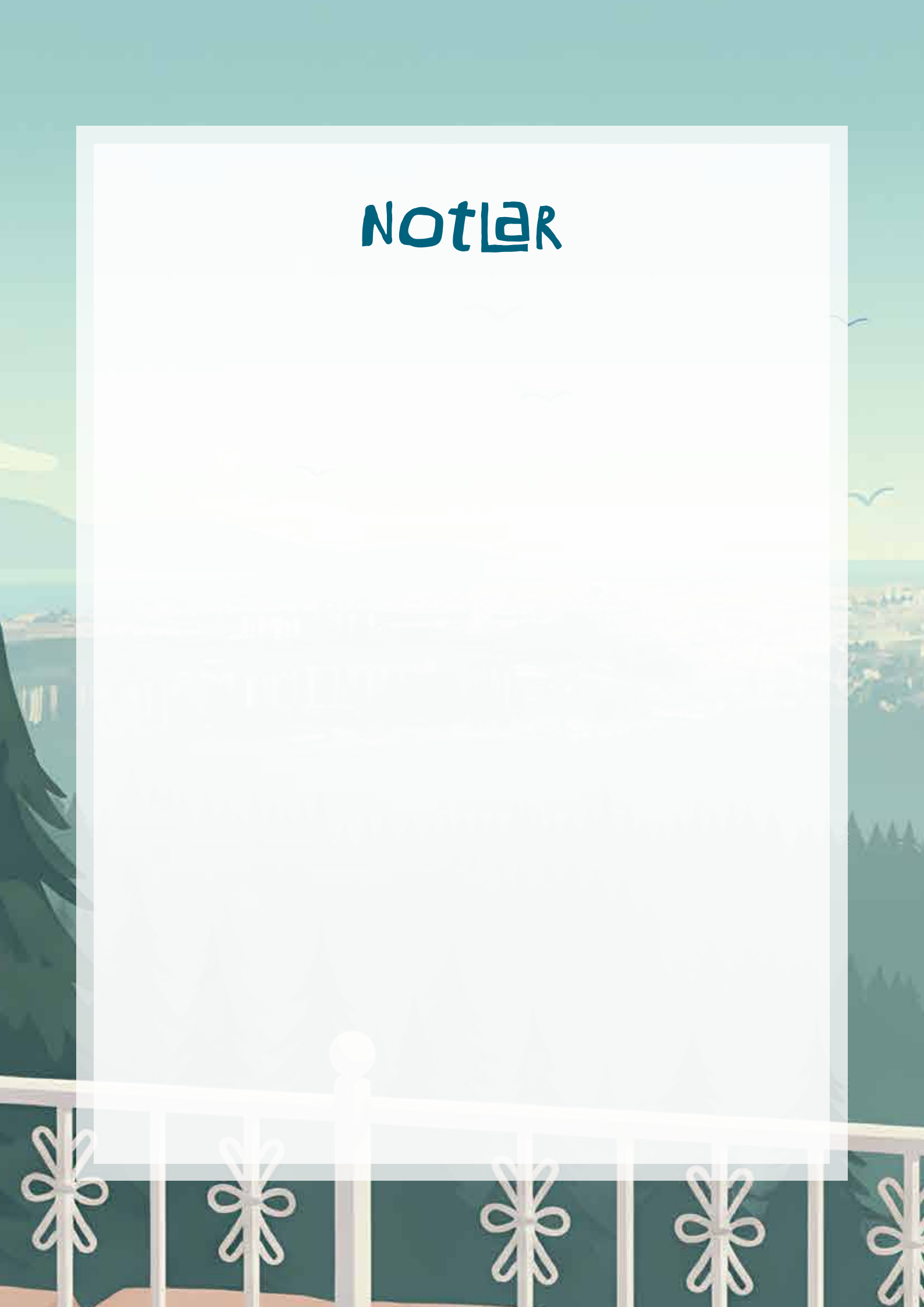
Rotanın sonuna geldiğinizde çocukları bir araya toplayın. Katılımları, gözlemleri ve paylaşımları için teşekkür edin.

Öğrendiklerini yaşamlarında uygulamaya davet ederek geziyi tamamlayın.

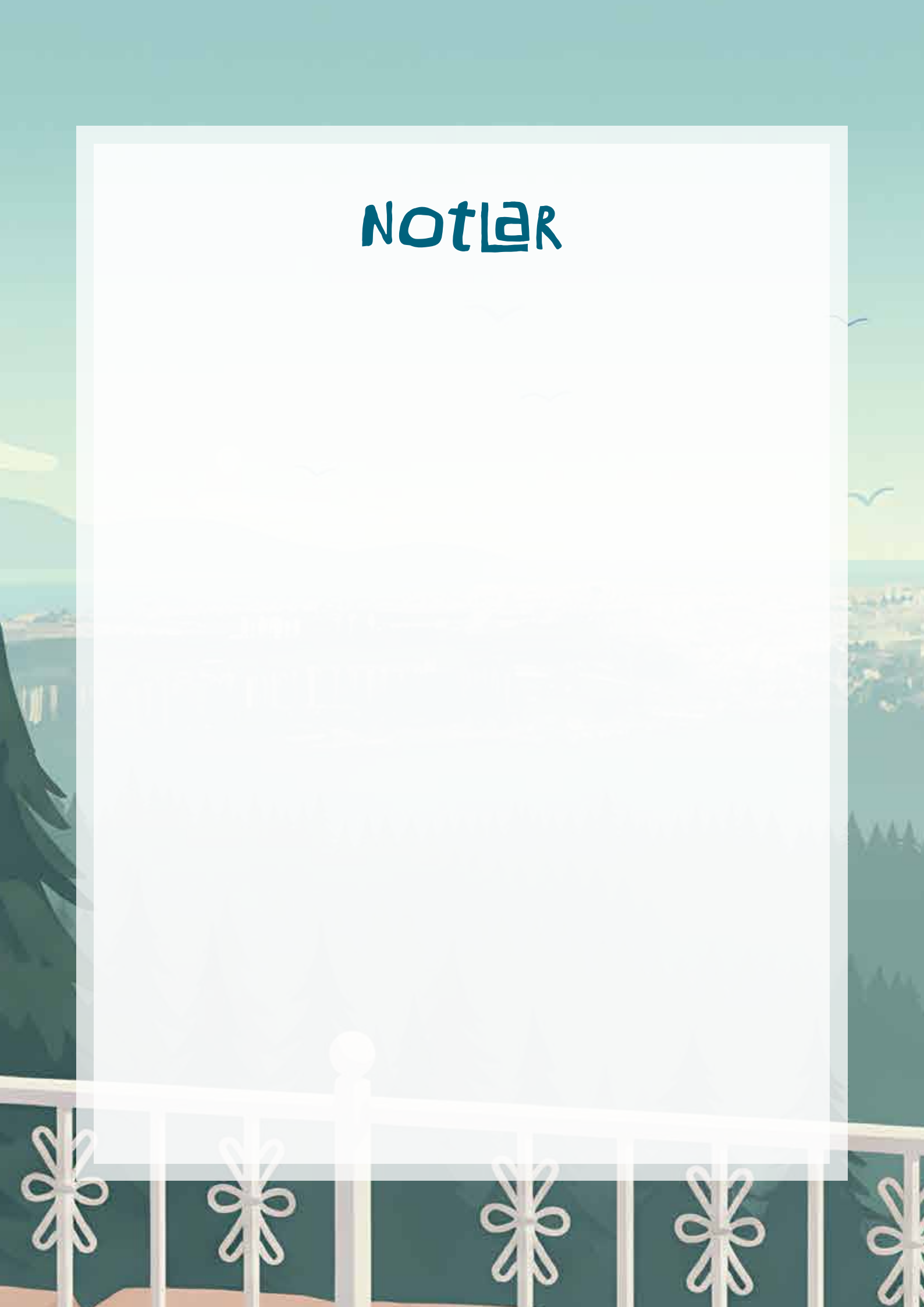
NOTLAR

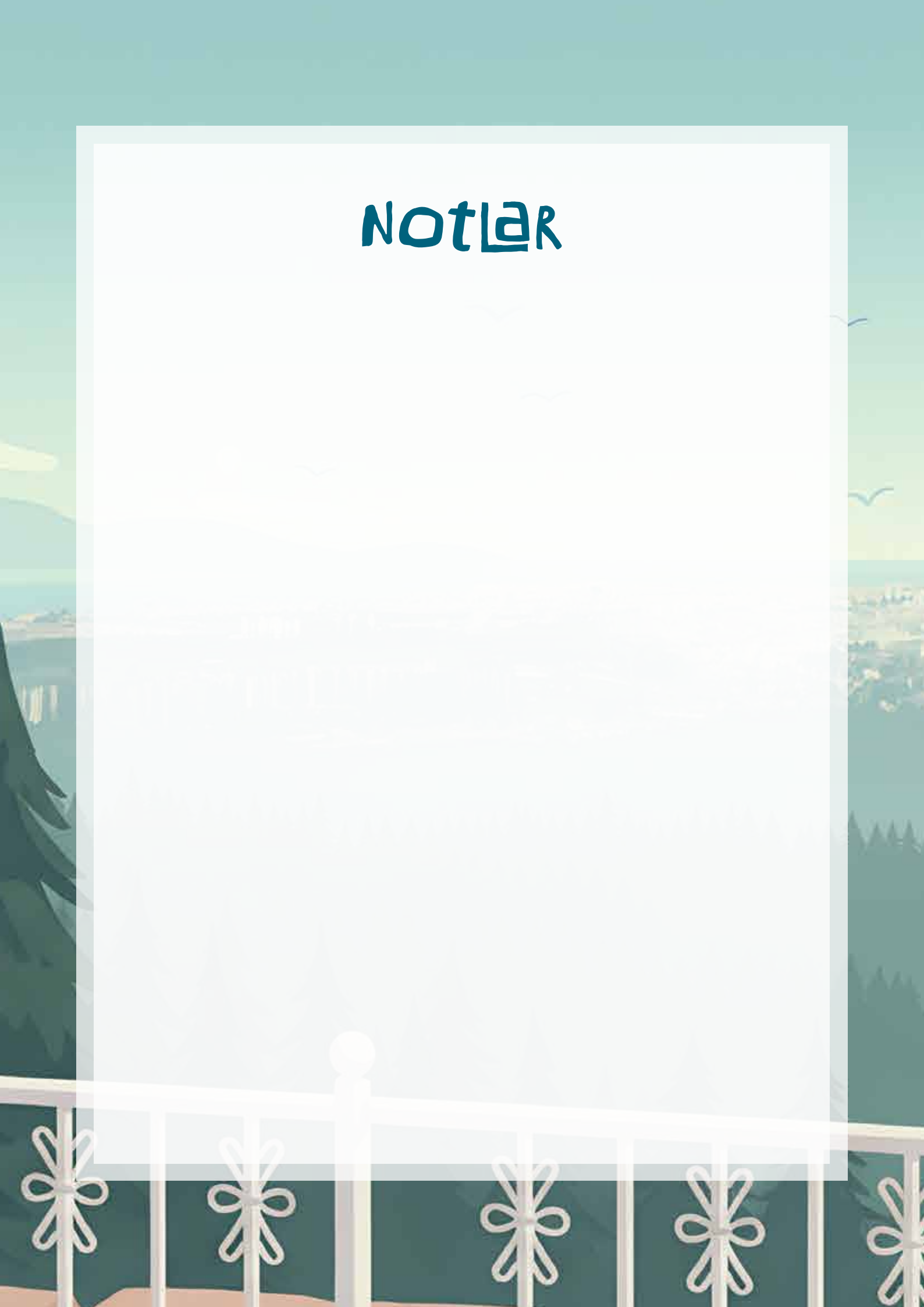
NOTLAR

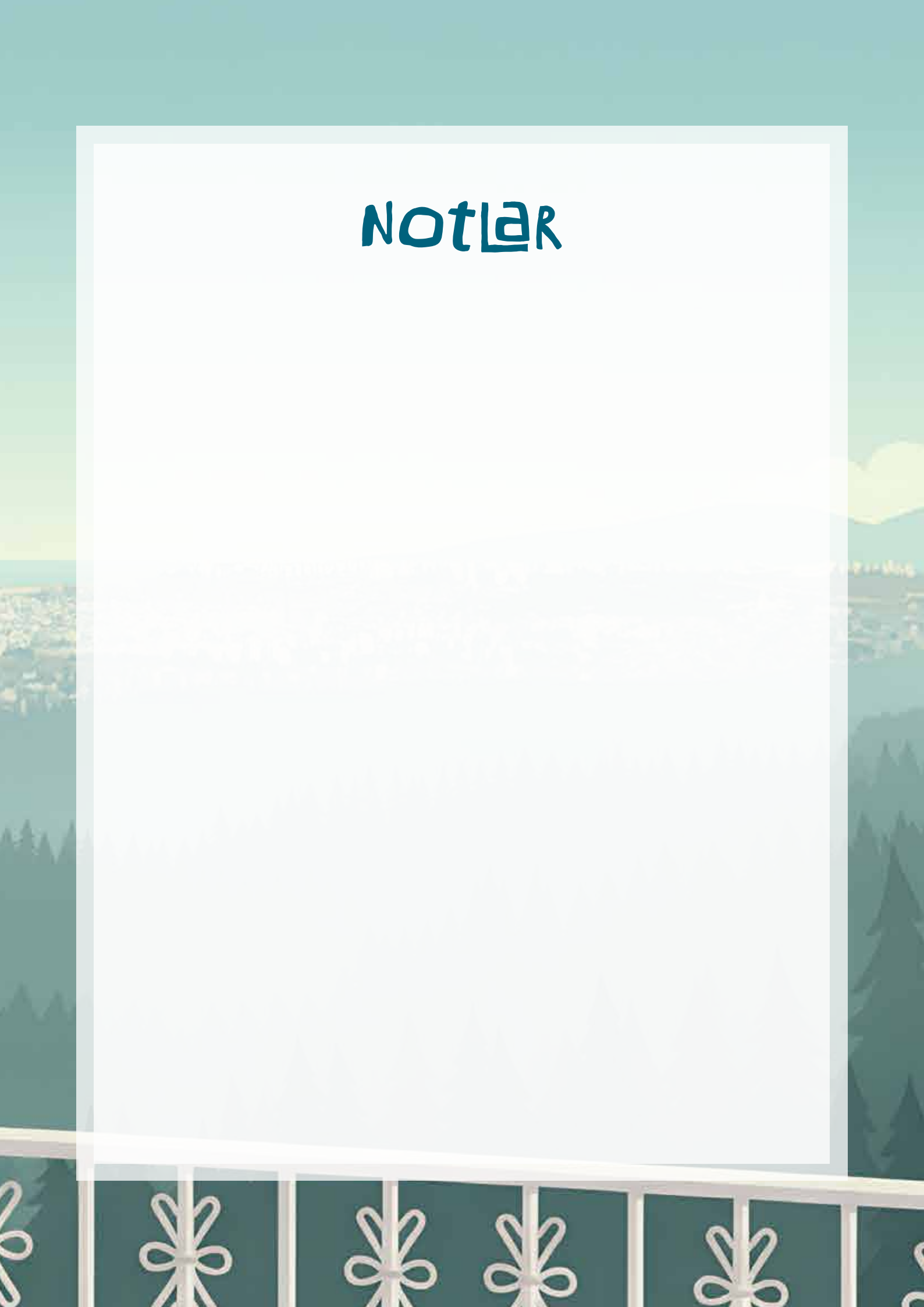
NOTLAR

NOTLAR

NOTLAR

www.kizcocuklarinadestek.org